

I limbo mellom lim & lupe

Lokalavisa – vaktbikkje eller veskehund?

Bacheloroppgave i journalistikk

Universitetet i Stavanger

2021

Monika Skinnemoen, 250352., 8467.

Veileder: Ingeborg Marie Jensen

Bacheloroppgave

Studieprogram: Journalistikk – bachelorstudium

Opptaksår: 2018

Er oppgaven konfidensiell? (skriv X) NEI: X JA: _____

Kan oppgaven benyttes til undervisningsformål (anonymt)? JA: X NEI: _____

Forfatter(e)

Studentnr (6 siffre)	Kandidatnr (4 siffre)	Navn:
250352	8467	Monika Skinnemoen

Oppgavens tittel:

I limbo mellom lim & lupe: Lokalavisa – vaktbikkje eller veskehund?

Veileder: Ingeborg Marie Jensen

Sammendrag

Temaet for denne oppgaven er norsk presseetikk, og forholdet mellom media og publikum. Disse faktorene står sentralt i journalistikken, men prioriteringsrekkefølgen er opp til den enkelte redaksjonen. Pressen har enorm makt – men også stort ansvar. Det er mediehusene, med redaktøren i spissen, som setter dagsordenen og i stor grad bestemmer hvilke saker som hvermannsen diskuterer over lunsjbordet. Her til lands finnes det mer enn 200 mediebedrifter, som gjennom Vær Varsom-plakaten (VVP) og Redaktørplakaten forplikter seg til å drive journalistikk på en ansvarlig, sannferdig og hensynsfull måte. Det etiske rammeverket skal både støtte opp om demokratiske prinsipper, verne kildene og sikre en uavhengig presse. Loven er lik for alle – uavhengig av om man representerer VG eller bygdebladet med 1200 abonnenter.

Formålet med undersøkelsen som presenteres i denne oppgaven, er å se om det finnes en sammenheng mellom «journalistisk kvalitet» og publikums reaksjonsmønster. Her settes by og land opp mot hverandre. Kan det være slik at lokalavisa som format krever at journalistene er mer skjerpa, stiller mindre kritiske spørsmål og jobber mer aktivt for å unngå etiske blemmer? Har riksmidlene en tendens til å gå lengre i sin journalistikk, og samtidig slippe unna med det? Gir bygdefolket sine journalister mer slingringsmonn, eller er veien til Pressens Faglige Utvalg (PFU) proporsjonal med veien inn til lokalredaktørens kontor?

Oppgaven gir et glimt inn i PFUs saksbehandling gjennom en kvantitativ analyse av innklagde saker og utvalgets uttalelse. Klagesakene er satt i system, telt og målt for at man lettere skal kunne se sammenhenger og linjer. Saksdokumentene danner videre grunnlaget for en multivariat frekvensanalyse, hvor ulike presseetiske elementer i materialet vurderes etter en skala på 1-5.

Funnene indikerer at lokalaviser klages inn omtrent like ofte som riksmidier til PFU, men at de innklagde lokalavissakene bærer preg av flere og grovere brudd på Vær Varsom-plakaten. Avhandlingen konkluderer med at det ikke finnes noe som tilsier at det skal mindre til for at lokalmediene klages inn til PFU. Oppgaven gir imidlertid ikke et fullstendig bilde med to streker under svaret, men kan bedre beskrives som en stikkprøve med utgangspunkt i 2021s første måneder.

Innhold

Kapittel 1: Innledning	5
1.1 Bakgrunn.....	5
1.2 Problemstilling.....	5
1.3 Aktualitet og formål.....	6
1.4 Organisering av oppgaven.....	7
Kapittel 2: Teoretisk rammeverk	7
2.1 Innledning.....	7
2.2 Samfunnsoppdraget.....	8
2.3 De uunnværlige kildene.....	8
2.4 Lim og lupe.....	9
2.5 I skjæringspunktet mellom økonomi, opplysning og underholdning.....	10
2.6 Internett til glede og besvær.....	12
2.7 Arbeidshverdagen i en lokalavis.....	13
2.8 Presseetikk.....	13
2.9 Pressens Faglige Utvalg.....	15
Kapittel 3: Metode	16
3.1 Innledning.....	16
3.2 Kvantitativ innholdsanalyse.....	16
3.3 Utforming.....	16
3.4 Datagrunnlag.....	16
3.5 Multivariat frekvensanalyse.....	17
Kapittel 4: Resultater og analyse	18
4.1 Innledning.....	18
4.2 Resultater.....	18
4.3 Analyse.....	19
Kapittel 5: Drøfting og konklusjon	27
5.1 Oppsummering av funn.....	27
5.2 Drøfting.....	27
5.3 Konklusjon.....	29
Litteraturliste	31
Vedlegg	33
Vedlegg 1: Liste over PFU-saker.....	33
Vedlegg 2: Multivariat frekvensanalyse, del 1.....	35
Vedlegg 3: Multivariat frekvensanalyse, del 2.....	36
Vedlegg 4: Sammendrag av analysematerialet.....	37

Kapittel 1: Innledning

Ifølge Mathisen er vi nordmenn «verdensmestere i lokalaviser», med et desentralisert pressemønster bestående av mange lokalaviser, og et høyt aviskonsum som utmerker seg i verdenssammenheng. Videre sier medieforskeren at man ser en positiv utvikling hos flere små lokalaviser, og stadig flere oppsøker det nære og lokale stoffet, til tross for at papiravisa er i ferd med å utkonkurreres av andre plattformer (2010, s. 17-20). Denne positive trenden begrunner hun med at lokalavisa skriver om det nære, kjente fjes og nyheter som angår innbyggerne i lokalsamfunnet (2010, s. 22). Underholdning og «lim» er én ting, men hva med den kritiske «lupen» som skal gå samfunnet etter sømmene? Er dette noe leserne egentlig vil ha, eller reagerer de offensivt når det kritiske søkelyset rettes mot det som er kjent og tett på?

1.1 Bakgrunn

«Lokalmediene representerer den viktigste, men samtidig ofte den mest undervurderte ryggstøtten i den norske medievirkeligheten» (Mathisen, 2010, s. 13). Under praksis, sommerjobb og deltidsstilling i lokalavisa Lofot-Tidende, har jeg fått kjenne på hvordan det er å være en del av denne ryggstøtten, samt fungere som samfunnets «lim og lupe». Jeg har sett hvordan bygdefolket lar seg engasjere, men også provosere – og hvor hårfin grense som skiller pryl og applaus. Dialogen med leserne har vært tett, nær og nyttig. Gjennom kommentarfelt, e-post og telefonsamtaler har jeg fått ros, tips til nye saker og blitt gjort oppmerksom på skrive- og faktafeil. Jeg har også fått ufine kommentarer, og Mathisen sier at «å være journalist innebærer at man til tider blir upopulær» (2010, s. 97). Selv har jeg aldri blitt klaget inn til Pressens Faglige Utvalg (PFU), men under praksisperioden hadde redaksjonen en klage inne til behandling. Saken omhandlet en lokalpolitiker og stedfortredende rektor, som fyrte av en kinaputt i skolens gymsal (Laagstein, 2020). Journalisten og klager var hovedsakelig uenige om hvorvidt det var gitt rimelig anledning til samtidig imøtegåelse. Samtidig leste jeg ukentlig nyheter i riksmidlene, som jeg opplevde som mer eksplisitte og utleverende enn de sakene vi fikk klager og kommentarer på. Det fikk meg til å undres over om det eksisterer en usynlig, etisk terskel for hvor langt lokalmediene kan gå, som ikke gjelder for de større nasjonale aktørene.

1.2 Problemstilling

Når man velger tema for en emneoppgave, mener Østbye, Helland, Knapskog, Larsen & Moe, at det er viktig å fordype seg i et tema som engasjerer forskeren, og som man selv ønsker å se

resultatene av (2013, s. 19). Motivert av en genuin nysgjerrighet, ønsker jeg å undersøke om personlige antakelser om medieetikk og mitt inntrykk av medieverdenen stemmer overens med virkeligheten. Med dette som utgangspunkt ønsker jeg i bacheloroppgaven å undersøke PFU-klager for lokalaviser og riksdekkende mediehus. Jeg tenker at det er kortere vei til lokalavisredaktøren enn til redaktøren i Dagbladet, og lurer på om dette er sammenlignbart for veien til PFU. Jeg lurer også på om tettere bånd på bygda gjør at lokalavisa legger seg på en snillere linje med mer «lim» enn «lupe». Målet med oppgaven er finne ut hvordan mindre og større mediehus forvalter presseetikken, hvordan publikumet deres reagerer på innholdet og om de ulike klagesakene primært deler likhetstrekk eller ulikheter.

Problemstillingen min blir da: ***Hvor ligger den etiske terskelen for lokaljournalistikk i forhold til riksmidlene? Skal det mindre til for at en lokalavis, versus riksdekkende mediehus, klages inn til Pressens Faglige Utvalg?***

For å svare på dette vil jeg analysere klagesakene som er behandlet under årets to første PFU-møter: 27.01.2021 og 17.02.2021. Under disse møtene er 23 enkeltsaker blitt diskutert, hvorav både lokale og nasjonale mediehus, samt fellelser og frifinnelser, er representert. 23 klagesaker er ikke nok til å konkludere og slå fast, men de kan potensielt si noe om en mulig trend. Hovedsakelig bygger jeg analysearbeidet på tre forskningsspørsmål, som jeg antar vil kunne si noe om terskelen for å klage:

- Hvor mange klagesaker kommer inn?
- Hvor alvorlige er sakene?
- Hvor ofte fører klagen hen?

Bakgrunnen for hvorfor jeg anser dette for å være sentrale spørsmål, vil jeg belyse nærmere i metodekapittelet.

1.3 Aktualitet og formål

Ifølge Mathisen viser tidligere forskning at nærhet kan representere en stor hemsko for å drive kritisk journalistikk, fordi journalisten ikke er villig til å ta den belastningen det er å sette ting på trykk som kan være ubehagelig for de som lever tett på (2010, s. 86). Flere av journalistene i hennes «Lim og lupe»-undersøkelse sier at lokaljournalister må vise at de er til å stole på ved å ha solid lokalkunnskap, være ekstra nøye, etterrettelige og grundige. Dette belegger Mathisen med at leserne har kjennskap til det man skriver om, og lett kan avsløre feil som

gjør at avisa mister troverdighet (2010, s.83). Denne undersøkelsen gir derimot ikke svar på om leserne av lokalaviser har lettere for å klage på innholdet enn leserne av større regionale og nasjonale mediehus. Mathisen poengterer imidlertid at lokaljournalister kan bli møtt med negative reaksjoner fra lokalsamfunnet på det som blir oppfattet som «negativ omtale av våre egne» (2010, s. 72). Det er dermed lett å tenke seg at når man skriver kritiske saker i et samfunn hvor alle kjenner alle, vil selv den minste detalj ha en identifiserende effekt. Eksempelvis klaget en 27-åring fra Grue i Hedmark nylig avisa Glåmdalen til PFU, etter at avisa fotograferte og publiserte bilde av bilen hans, i forbindelse med en sak hvor vedkommende havnet på intensivavdelingen. Klager mener at Glåmdalen gikk ut med identifiserende detaljer, før hans pårørende i det hele tatt var informert om ulykken (Silvola, 2021). Årsaken: 27-åringen kjørte en svært spesiell og gjenkjennelig bil, som selv ukjente forbandt med hans navn. Denne saken illustrerer hvordan små forhold kan påvirke utfallet av de presseetiske valgene som lokaljournalistene daglig må forholde seg til.

1.3 Organisering av oppgaven

Utover det innledende kapittelet består denne oppgaven av fire kapitler:

- Kapittel 2 tar for seg den teoretiske forankringen, og presenterer ulike tema og perspektiver som kan knyttes til problemstillingen.
- Kapittel 3 beskriver forskningsmetode, data og hvordan disse er organisert.
- Kapittel 4 inneholder analysen med en metodisk og skjematisk oppsamling av forskningsmaterialet.
- Kapittel 5 utgjør oppsummering av funn, drøfting og konklusjon.

Kapittel 2: Teoretisk rammeverk

2.1 Innledning

Østbye et al. fastslår at kjennskap til ulike meninger og tidligere undersøkelser står sentralt i forbindelse med medieforskning og metodegrunnlag, samt at å lese relevant litteratur er en sentral del av alle forskningsprosesser (2013, s. 19-22). For å sikre at oppgaven får en reliabel utforming og presentasjon, vil jeg derfor fordype meg i og presentere litteratur og annen relevant forskning.

2.2 Samfunnsoppdraget

Ifølge Brurås er pressens forpliktelse som informasjonsleverandør blant annet slått fast i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (2014, s. 39). Media spiller en viktig rolle i demokratiet, ettersom man kan betrakte pressen som en viktig formidler av informasjon, forvalter av ytringsfriheten, en arena for den offentlige samtalen og som et kontrollorgan av myndighetene (Mathisen, 2010, s. 27). Dette underbygger Bjerke med at den journalistiske hensikten først og fremst er å forsyne folket med den informasjonen som kreves for å være frie og autonome (2011, s. 32). For å innfri samfunnsoppdraget mener Bjerke at journalistikken må oppfylle følgende kriterier: sannhet, verifikasjon, skape et forum for offentlig kritikk og kompromiss, gjøre det viktige interessant og relevant, nyhetene dekkende og proporsjonale, samt at journalisten må ha lojalitet til borgerne og uavhengighet til kildene (2011, s. 33). Men ifølge Mathisen er ikke journalistikken objektiv, og det subjektive kommer til syne i form av hvilke saker som skrives, kildevalg, vinkling, ordbruk og hvilket ståsted saken skrives fra (2010, s. 53). Når det gjelder kildebruk, mener Omdal, Gerhardsen, Sannum & Sætre at en av pressens viktigste oppgaver er å sørge for at flest mulig stemmer blir hørt, og at lokalmediene på dette punktet i langt større grad innfrir enn nasjonale nyheter, ved å eksempelvis slippe til barn og vanlige borgere (2019, s. 9). Med dette kan vi tenke oss at det å ha et rikt utvalg av lokalaviser støtter opp om lokaldemokratiet, og Mathisen fastslår at lokalavisa gir en følelse av trygghet, tilhørighet, samhold og identitet (2010, s. 31).

2.3 De uunnværlige kildene

Retten til selvbestemt kildevalg står sentralt i presseetikken (Omdal et al., 2019, s. 7), og journalister må til enhver tid forholde seg til fakta fra ulike kilder, og ikke ukritisk ta for gitt hva disse sier (Gynnild, 2009, s. 53). Mathisen trekker fram kildekritikk som en grunnleggende del av journaliseringen, hvor det er opp til journalisten å vurdere kildens troverdighet og motiv, selv når kilden står fram med fullt navn (2010, s. 115). Eksempelvis hevder Bjerke at det er lite demokratisk å la politikerne selv få styre hvilke budskap de anser som viktige (2011, s. 45). Samtidig er journalister avhengige av at folk vil stille opp som kilder for å produsere innhold. Denne essensielle kildekontakten kan ifølge Mathisen påvirke hvem som setter den lokale dagsordenen: journalisten eller kilden (2010, s. 77). Omdal et al. fant at mange journalister opplever at kilden forsøker å manipulere den journalistiske prosessen ved å stille krav til det som publiseres (2019, s. 7). En betingelse for journalistisk integritet er nemlig at man er fri og ubunden overfor kilder og andre som vil styre mediene (Mathisen, 2010, s. 69). På bakgrunn av dette problematiserer Brurås relasjoner mellom

journalister og kilder, og påpeker at det kan føre til at journalisten føler en vennskapelig lojalitet overfor kildene, som i kritiske saker kan gi utslag ved at journalisten føler en trang til å beskytte vennene sine (2014, s. 57). Samtidig mener Mathisen at det er naturlig at maktpersoner, som har myndighet til å handle og ta beslutninger, brukes som kilder, ettersom meningene til folk flest blir mer som synsing å betrakte (2010, s. 43). Videre problematiserer hun at journalister har lett for å vende seg til de samme kildene gang på gang, noe som fører til et skjevt kildetilfang (2010, s. 117). Kildeutvalget med Omdal i spissen viser til en undersøkelse, som fastslår at bruken av ekspertkilder er vesentlig lavere i de lokale mediene enn de riksdekkende (2019, s. 9). Dette tyder på at det er lettere for folk flest å komme til ordet og få en stemme i det offentlige rom i de mindre enn de større mediene. Bjerke forklarer dette med at lokalavisene er nærmere knyttet leserne sine, og av økonomiske og sosiale grunner derfor har lettere for å la disse slippe til (2011, s. 233). På den andre siden hevder Omdal et al. at mange kilder opplever at journalisten på forhånd har bestemt vinklingen, vegrer seg for å ta imot ny informasjon og at journalisten presser på for å få den informasjonen hen er ute etter (2019, s. 34-35). Dette kan synes å påvirke kildens og publikums oppfatning av media, og ifølge Mathisen uttrykker mange kilder som blir intervjuet misnøye med hvordan de blir fremstilt, samt at de opplever negativ og tøff medieoppmerksomhet i etterkant av omtalen (2010, s. 80). Mye tyder på at folk er redde for hva pressen kan avsløre – men også for hvordan de vil bli behandlet eller framstilt. Omdal et al. sier at det blir et problem når frykten stopper nyttige kilder fra å bidra, fordi de er redde for hvordan de vil bli behandlet og framstilt (2019, s. 9).

2.4 Lim og lupe

Å være journalist på bygda innebærer å være kritisk ut fra en kjærlighet til lokalsamfunnet, samtidig som journalisten skal trekke fram de positive sakene i et område som ofte preges av fraflytting og kriser (Mathisen, 2010, s. 35). Denne dobbeltheten, å skulle være samfunnets lim – men også lupe, omtaler Mathisen som et særegent dilemma for lokalmediene, da dilemmaet omhandler både nærheten til samfunnet og tette bånd til mektige aktører (2010, s. 35). På bakgrunn av dette hevder Bjerke at «lokalavisene bruker mindre *makt*, ved i mindre grad å ta stilling og ved i langt større grad la folk slippe til på egne premisser gjennom mer eller mindre mikrofonstativpregede oppslag» (2011, s. 233).

Videre sier Bjerke at journalister må unngå dobbeltroller og å «bære flere hatter», om de skal sikre seg troverdighet og tillit (2011, s. 59). Dette er trolig en vanskeligere balansegang på

bygda enn i byen. Ifølge Mathisen er det lettere for lokaljournalisten å få tilgang til kilder og saker, men denne nærheten medfører at hen ofte vil ha relasjoner til en rekke av menneskene som bor i lokalsamfunnet (2010, s. 64). Mathisen mener at dobbeltroller kan oppleves problematisk og påvirke journalistens integritet, og at lokaljournalisten derfor må holde distanse og være kritisk når hen balanserer rollen som yrkesperson og privatperson (2010, s. 65). Dette kaller hun en rollekonflikt, hvor journalisten opplever forskjellige forventninger til de ulike rollen hen har (2010, s. 68). Hun sier videre at «i et nært og lite samfunn der lokaljournalisten møter et krysspress av motstridende forventninger, kan det virke som om profesjonsidealet taper terreng» (2010, s. 82). Det kreves nemlig styrke for å være kritisk til folk man treffer på foreldremøter og i private sammenhenger (Mathisen, 2010, s. 79).

Åpenhet bygger troverdighet, og uten troverdighet er journalistikken verdiløs (Olsen, 2012, s. 54), men det er tilsynelatende ikke et publikumskrav at lokalavisa skal være mer uavhengig og kritisk, eller ta tydeligere standpunkt i lokale saker (Bjerke, 2011, s. 234). I 2007 gjorde Mathisen en undersøkelse av fire lokalaviser, hvor hensikten var å finne ut hva lokalavisene formidler, hvordan det blir gjort og hvordan denne journalistikken ser ut. Hun fant at stoffet i de fire lokalavisene i utstrakt grad var dominert av positive nyhetssaker, og over halvparten av sakene var optimistisk vinklet (2010, s. 39). Dette underbygges av Bjerke, Finn & Strømme, som hevder at det er langt mellom de kritiske sakene i lokaljournalistikken både i Norge og Skandinavia (2016, s. 126). Lokal uro og motstand kommer sterkest til orde i lokale kampsaker, da disse har stor praktisk og symbolsk betydning for lokalsamfunnet (Mathisen, 2010, s. 55). Eksempler på dette er nedbygging av lokalsykehus, skoler, sysselsetting og lignende. Slike saker vekker trolig sterke følelser – også hos journalisten som innbygger i samfunnet. Mathisen hevder dette kan sette profesjonaliteten på prøve (2010, s. 56), da redaksjonen ofte vil sitte på mye samfunnsnyttig informasjon, men som det er vanskelig å gå ut med av hensyn til de som blir berørt (2010, s. 87). Når man har personlige bånd, er det lett å, bevisst eller ubevisst, pålegge seg selv sensur (Mathisen, 2010, s. 94).

2.5 I skjæringspunktet mellom økonomi, opplysning og underholdning

«Et overordnet spørsmål som gjelder lokaljournalistikken, er hvorfor den blir som den blir» (Mathisen, 2010, s. 59). Media skal granske dem som har makt og rette søkelyset mot det som er kritikkverdig, men er også avhengig av å tjene penger. Bjerke sier at «det er ingen tvil om at mediernes valg er underlagt økonomiske vurderinger» (2011, s. 47). Dette forklarer han med at nyheter er en vare, og at journalister må tilfredsstille kundene på samme måte som andre

vareprodusenter (2011, s. 29). Lokalavisa har en dobbeltrolle, hvor kommersielle interesser skal kombineres med ideelle oppgaver (Mathisen, 2010, s. 59). Samtidig som journalistens lojalitet ligger hos publikum, får hen betalt av sin oppdragsgiver (Bjerke, 2011, s. 37), og journalister kan oppleve å splittes mellom lojaliteten til selve saken, kildene, leserne og arbeidsgiver (Gynnild, 2009, s. 55). Bjerke forteller at mediene i all hovedsak er privateide, og at eierne til syvende og sist bestemmer dekningsområde, målgruppe og budsjetter for enhver redaksjon (2011, s. 43-44). Til dette sier Olsen at «det er vanskelig å se at journalistikk som redigeres og evalueres ene og alene ut ifra sin kommersielle appell, kan fylle rollen som vaktbikkje og folkeopplyser i samfunnets tjeneste» (2012, s. 47). Dette understøttes av Mathisen, som beskriver at redaksjonelle valg og verdier i stor grad preges av dekningsområdet, salgsform og markedsstrategi (2010, s. 60-61).

I dilemmaet om mediehusets «doble marked», og konflikten mellom publikum og annonsører, mener Olsen at det i et langsiktig perspektiv lønner seg å vekte leserne, ettersom både inntekter fra publikumsmarkedet og annonsemarkedet følger et tilfreds publikum (2012, s. 82-83). Journalistikkens økonomiske kvalitetskrav krever at journalistikken treffer en spesifikk målgruppe, som i sin tur defineres av ulike medier, geografi og særinteresser (Bjerke, 2013, s. 66). Ifølge Mathisen kritiseres ofte lokalmediene for å være lite ambisiøse, tannløse og mest opptatt av kos, kor og konfirmasjon, men argumenterer mot dette ved at lokalavisene skal favne bredt, og må prioritere ressursene for å dekke hele spekteret i samfunnet (2010, s. 34). Min gamle redaktør i Lofot-Tidende forklarte prioriteringen med dette: «Hvorfor gi leserne det *vi* vil at de skal ha, når vi kan gi dem det *de* ønsker seg». Målingsverktøyene fortalte oss nemlig at det var nettopp de koselige, nære og rørende sakene, hvor man kommer tett på sambygdinger som oftest ble best lest. Dette synet deles av Olsen, som sier at «kvalitet forstått som samfunnsansvar versus kvalitet forstått som markedsandeler og inntekter er to diametralt motsatte perspektiver» (2013, s. 51). Videre fastslår hun at det er nær sagt umulig for et mediehus å produsere journalistikk som ikke tar markedets preferanser i betraktning (2013, s. 52). Bjerke sier at samfunnsoppdragets krav om vesentlighet kommer til kort i forhold til kundekrav og ressursknapphet (2013, s. 70). Omdal, Bjartnes, Bjerke & Olsen forklarer dette med at når mediemarkedet revner, reduseres eller forsvinner mye av den viktige lokaljournalistikken (2013, s. 146). Ifølge Mathisen er konsekvensen av avhengighetsforholdet mellom lokalavisa og lokale næringslivsaktører, at kritikken i lokalavisa ofte rettes mot aktører utenfor lokalsamfunnet, mens det ofte deles ut ros når det lokale næringslivet omtales (2010, s. 47-48).

2.6 Internett til glede og besvær

Bjerke sier at journalister historisk sett har hatt kontroll over medieinnholdet i samfunnets informasjonskanaler (2011, s. 55-57), og hevder videre at siden tradisjonelle medier har hatt liten brukerdeltakelse, har den redaksjonelle medarbeideren i prinsippet avgjort hvilke meninger og saker som publiseres (2011, s. 193). Samtidig har teknologisk utvikling formet journalistikkens form, innhold og brakt inn et nytt tempo (Olsen, 2012, s. 35). Den tradisjonelle forretningsmodellen med løssalg og annonseinntekter svikter: avisopplagene synker, og nettjournalistikk er dårlig butikk, mens framveksten av sosiale medier og ikke-journalistiske nettsider blir distribusjonskanaler for gratis «amatørpublisering» (Bjerke, 2011, s. 17-18). Mathisen mener at dette gjør det desto viktigere at journalistikkfaget utøves profesjonelt, for å demonstrere hvor grensen går mellom seriøs journalistikk og blogging (2010, s. 70). På den andre siden hevder Omdal at «for redaksjonene er det ikke et eksistensielt problem om leserne vil ha tekst og bilder på skjerm i stedet for en cellulosepakke i postkassen»: problemet oppstår når inntektene ikke følger med fra det analoge til det digitale produktet, og dette problemet legger seg oppå andre negative utviklingstrekk. (2013, s. 16).

Medieverden er en fysisk og virtuell konkurransearena, hvor man konkurrerer om å få være først ute, ha de viktigste sakene, stille de beste spørsmålene, fange flest mulig lesere og generere flest mulig klikk (Gynnild, 2009, s. 65). Ifølge Omdal truer internett det journalistiske økosystemet, ved å «rive i stykker den mangfoldige pakken som en avis er» (2013, s. 17). Nå konkurrerer ikke mediehusene bare seg imellom – men også med Google, Yr.no, Facebook og andre nettaktører (Omdal, 2013, s. 18), «For å sikre mange og stadig returnerende lesere kreves det hyppig oppdatering og stadig endring» (Bjerke, 2013, s. 76). Ifølge Gynnild muliggjør internett en flytende, kontinuerlig deadline, samtidig som den gir anledning til å når som helst gå inn og redigere innholdet (2009, s. 110), og sier videre at «løpende publisering innebærer et vedvarende, hardt tidspress, både på enkeltjournalister og redaksjonen som helhet» (2009, s. 98). Lindquist er uenig i at man kan gjemme seg bak dette, og fastslår at «på en webredaktion måste det ständigt föras en diskussion kring etiska beslut och källkritik» (2010, s. 48). Bjerke hevder imidlertid at journalisten ikke etisk må begrunne sine valg av historie, vinkling og kilder, men basere dem på egen vurdering (2011, s. 19). Dette synet deles av Gynnild, som mener at digitaliseringen av nyheter har ført til en ansvarsforskyvning ved publisering: enkeltjournalister er i større grad enn tidligere alene om å få stoffet ut, uten involvering fra andre i redaksjonen (2009, s. 37). Uten input fra andre, er det trolig vanskeligere å fange opp feil før saken er ute.

2.7 Arbeidshverdagen i lokalavisa

Omdal mener at nedskjæringer i mediehusene fører til færre spesialister og flere generalister (2013, s.39), og at konsekvensen er «journalistiske blindsoner» som følge av kutt og omorganisering i mediehusene (2013, s. 32). Mathisen stiller seg bak dette, og sier at lokaljournalister sjelden jobber kun med ett fagfelt, at arbeidshverdagen bærer preg av lite variasjon når det gjelder sjangre og tematikk, samt at journalistene ofte sjonglerer mange ulike saker hvor de sjelden får gå i dybden (2010, s. 65). Bjerke et al. fastslår at lokalaviser har færre ressurser og ansatte enn større medier (2016, s. 133). Disse faktoren, samt krav om å produsere mest mulig, fører ofte til at lokalavisa skriver flere av sakene fra kontoret og via hjelpemidler som telefon (Mathisen, 2010, s. 66). Høyt produksjonspress fører til mindre bevegelse i det fysiske rom (Gynnild, 2009, s. 96). Man kan tenke seg at dette vil føre til større avstand mellom avis og publikum, da arenaene hvor publikum møter redaksjonen reduseres. Dette bekrefter Omdal et al. ved å si at «når redaksjonene strupes for ressurser og likevel må levere saker til flere medieflater enn tidligere, har journalistene mindre tid til å snakke med, og bygge et tillitsforhold til, kilder.» (2019, s. 12). Gynnild sier at redaksjonelle arbeidere ofte må kunne improvisere alternative innfallsvinkler og løsninger (2009, s. 16), parallelt med økende tidspress, stadig mer omgående publisering og betydelig skjerpede produksjonskrav (2009, s. 25). Gynnild poengterer videre at det er tøft å skulle vise kreativitet og produktiv gjennomføringsevne i en tid hvor journalistikken stadig utfordres på innhold og tid, samt av den gratisdelende digitaliserte nyhetsverdenen (2009, s. 13).

Ifølge Mathisen påvirker lokalavisa hva lokalsamfunnet er opptatt av og hva som diskuteres rundt lunsjbordet på jobb når redaksjonen prioriterer sine saker (2010. s. 45). I den daglige kampen mot klokka, deadline, konkurrenter og for å fylle avisa, kan hensynet til å produsere *nok* ord ofte trumfe hensynet til *hvilke* ord som kommer på trykk (Mathisen, 2010, s. 104). Gynnild hevder at den vanligste tilnærmingen for å takle tidspresset, er minimering: mer resirkulert stoff, mindre jobbing i felt, færre kilder og mer standardiserte nyheter (2009, s. 100). Mathisen underbygger dette med at avisa uansett må fylles, og mange lokaljournalister opplever å springe som et piska skinn for å dekke de mest elementære hendelsesnyhetene, og får dårlig samvittighet overfor kollegaer om de bruker lang tid på en sak (2010, s. 77-78).

2.8 Presseetikk

Ytringsfriheten er nedfelt i grunnloven, og sammen med presseetiske regler som håndheves av Pressens Faglige Utvalg, gir den formelle føringer og forventninger til hvordan journalister

skal opptre i jobben (Mathisen, 2010, s. 67). Ifølge Bjerke bør moralen journalisten utviser på hjemmebane også utvises i arbeidssammenheng (2011, s. 74), mens Brurås mener at presseetikk innebærer langt mer enn folkeskikk: «det handler om å ta hensyn, om å erkjenne at offentlig omtale kan ha skadevirkninger for noen» (2014, s. 14). Bjerke hevder imidlertid at når formålet er i tråd med medias samfunnsrolle, har journalister en profesjonsetisk rett til å bryte allmenmoralens krav om å unngå å påføre andre skade: «personer kan og skal omtales mot sin vilje» (2011, s. 94-95). Han mener videre at «prioriteringer som isolert sett kan virke faglig og etisk tvilsomme, er *nødvendige* for at journalisten skal gjøre jobben med å hente fram og presentere vesentlig, forståelig informasjon på den måten som moderne lesere, lyttere og seere krever av journalistikken» (2011, s. 217). Satt på spissen sier Bjerke at dette unntaket fra allmenmoraliske krav gjør at journalister kan plage folk, kreve svar på ethvert spørsmål og publisere alt de finner, uavhengig av hva de det gjelder måtte mene (2013, s.64- 65). Han fastslår at medieomtale kan ramme ofrene og familienes deres svært hardt, at livskvaliteten kan reduseres eller ødelegges, ved at de taper anseelse, posisjon og privilegier og at det i noen tilfeller går så langt at den omtalte velger å ta sitt eget liv (2011, s. 172-174). Som oftest er det ikke omtalen, kritikken eller identifiseringen i seg selv som er problemet, men omfanget og lengden (Bjerke, 2011, s. 175).

Enkildesaker regnes som dårlig journalistikk, og krav om kildebredde er nedfelt i VVP punkt 3.2. Likevel hevder Bjerke at en stor del av journalistikken baseres på utsagn fra én kilde, én rapport eller én pressemelding (2011, s. 129). Blant avisene Mathisen undersøkte, hadde rundt halvparten av sakene kun én kilde (2010, s. 43-45). Det er rimelig å anta at lokalavisene i utstrakt grad skriver enkildesaker på grunn av redaksjonsstørrelse og ressurser. Men ifølge Bjerke kan enkildejournalistikk være i strid med presseetiske prinsipper, da opplysningene som oppgis ikke kontrolleres eller motsies av en annen part (2011, s. 129-131). Omdal et al. fastslår at «pålegget om å tilby samtidig imøtegåelse ved sterke beskyldninger av faktisk art, er en viktig og ofte forsømt del av presseetikken» (2019, s. 13). Ifølge Bjerke er det udiskutabelt at sannhet er en sentral etisk forpliktelse for journalister (2011, s. 122), og det som publiseres skal fremkomme av kildematerialet, eller det kilden har sagt (Bjerke, 2011, s. 129). VVP 3.7 fastslår at pressen skal gjengi «meningsinnholdet» i intervjuobjektets uttalelser, men ifølge Omdal et al. åpner dette for tolkning (2019, s. 49). Bare seks av ti respondenter, i en undersøkelse gjort av Kildeutvalget, svarte at de ble ordrett gjengitt i det publiserte sitatet (Omdal et al., 2019, s. 42). Omdal et al. trekker fram at spesielt «ikke-proffe» kilder opplever å bli feilsitert, at de ikke blir gjengitt korrekt eller i rett kontekst, at

journalisten ikke er lydhør og at sakene blåses opp i tittel og nettutgave (2019, s. 17). Ifølge Kildeutvalget er presseetikken på noen vesentlige områder blitt så individualisert, at det er vanskelig for kilder å forutse hvilken behandling de får i møte med ulike journalister og redaksjoner (Omdal et al., 2019, s. 64). Eksempelvis sier punkt 3.9 i VVP at man skal ta særlig hensyn til kilder med manglende medieerfaring (PFU, 2021). Omdal et al. poengterer at plakaten ikke skiller mellom rutinerte og urutinerte kilder, og det er opp til journalisten å ta denne vurderingen (2019, s.10).

Omdal et al. problematiserer dagens utleveringsavtaler, hvor materiale utveksles og publiseres av andre redaksjoner uten at kilden blir kontaktet på ny (2019, s. 19). Lundquist sier at det er vanskelig å få saken bekreftet og vurdere kildens troverdighet når man skriver om en nyhet fra et annet mediehus (2010, s. 51). Ifølge Mathisen har lokalavisa stor påvirkningskraft lokalt, men i dagens nettbaserte samfunn siteres også lokalaviser av medier utenfor lokalsamfunnet, og journalister bør derfor reflektere over virkningen av offentlig kritikk, og vurdere risikoen for at saker kan bli blåst opp eller fordreid i opinionen (2010, s. 143). Omdal et al. påpeker at både offentlig ansatte og andre kilder kvier seg for å stå fram i media, da internett har ført til at flere kilder utsettes for direkte henvendelser, og kritikk i kommentarfeltet (2019, s. 16). Mathisen understreker at kildevernet står sterkt i presseetikken – også ved bruk av anonyme kilder, selv om det potensielt kan svekke sakens troverdighet (2010, s. 113-114).

2.9 Pressens Faglige Utvalg

Bjerke forklarer Pressens Faglige Utvalgs oppgave, som en overvåker av den norske presseetiske standarden (2011, s. 97). Videre sier han at utvalget per i dag fungerer som et rent klageorgan (2011, s. 237) hvor saksbehandlingen baserer seg på partenes skriftlige saksframstillinger (2011, s. 140). Bjerke forklarer at PFU er først og fremst skal beskytte enkeltmennesker mot krenkende eller skadelig publisitet (2011, s. 215), og at «PFU i all hovedsak ikke tar stilling til om journalistiske tekster er sanne eller ikke» (2011, s. 139). Utvalget diskuterer sjelden hendelsen som ligger til grunn for den aktuelle teksten (Bjerke, 2011, s. 162). Det viktigste er at den det gjelder får komme til orde på en måte som PFU finner akseptabel, ettersom det normalt ikke vektlegges hva vedkommende måtte mene om hvordan hen blir fremstilt eller sitert (Bjerke, 2011, s. 120). Bjerke hevder videre at selv vesentlig og viktig journalistisk arbeid som oppfyller samfunnsoppdraget, kan bli felt i PFU på bakgrunn av «bagatellmessige feil» (2011, s. 221).

Kapittel 3: Metode

3.1 Innledning

I en forskningsoppgave er metoden selve verktøyet som sikrer svar på spørsmål, og som binder sammen problemstillingen og analysen (Østbye et al., 2013, s. 14). Dette kapittelet vil redegjøre for forskningsmetode, utvalg, utforming, samt en systematisk presentasjon av elementer som anvendes for å måle journalistikken og den konsekvenser.

3.2 Kvantitativ innholdsanalyse

Jeg ønsker å finne ut om lokalavislesere klager mer enn andre medieforbrukere, ved å se om det er lavere terskel for å klage lokalavisa inn til PFU. For å finne svar på dette, vil jeg analysere PFU-dokumenter gjennom en kvantitativ innholdsanalyse. Den kvantitative innholdsanalysen egner ifølge Østbye et al. seg godt til å beskrive mønstre og utviklingstendenser i kommunikasjon, trekke slutninger om mediernes effekter, samt se hvordan en bestemt sak eller tema har blitt behandlet (2013, s. 211). Ettersom målet mitt er å finne sammenhenger mellom ulike klagesaker, samt se hva PFU vektlegger, synes dette å være en god forskningsmetode.

3.3 Utforming

Da jeg hadde bestemt meg for forskningsmetode, gjorde jeg meg kjent med PFUs database. På daværende tidspunkt hadde utvalget hatt to behandlingsmøter i 2021, hvor totalt 23 saker ble diskutert. Dokumentene fra disse klagesakene, som presenteres i vedlegg 1, danner utgangspunktet for denne oppgaven. Dette materialet har jeg tilnærmet meg på ulike måter. Først leste jeg gjennom alle sakene, før jeg oppsummerte og analyserte det jeg hadde lest. Sammendragene av saksdokumentene framgår av vedlegg 4. Jeg delte deretter klagen inn to hovedkategorier: lokalavis og riksmidier. For å kunne sortere og gradere klagesakene, måtte disse enhetene måles. Dette har jeg gjort gjennom variabler i form av spørsmål, som trolig kan belyse hva som skal til for at et mediehus klages inn.

3.4 Datagrunnlag

Østbye et al. sier at til tross for at man ofte opererer med et utvalg på mer enn 1000 enheter, kan totalundersøkelser ha mindre utvalg (2013, s. 178). Mitt utvalg vil derfor bestå av langt færre enheter, og basere seg på klagesaker som ble behandlet i PFU-møter 27.01.2021 og 17.02.2021. Når jeg har valgt å snevre inn utvalget, skyldes det blant annet at oppgavens formkrav setter visse begrensninger. Innenfor dette materialet er det nødvendig å definere hva

jeg regner som lokal- og riksmidier. En rapport fra 2009 har valgt å klassifisere Adresseavisen, Aftenposten, Bergens Tidende, Stavanger Aftenblad og Dagsavisen som lokalaviser, da man kan regne disse som lokalaviser for innbyggerne i kommuner som Trondheim, Bergen, Oslo og Stavanger (Elvestad, 2009). Rapporten gir et godt utgangspunkt for hvor definisjonsskillet bør ligge, men for å kunne spesifisere ytterligere har jeg valgt å ta utgangspunkt i statistikk innhentet andre halvår 2019 (Aarli-Grøndalen, 2020). Med utgangspunkt i statistikken, har jeg valgt å klassifisere lokalmedier som mediehus med mindre enn gjennomsnittlig 100 000 lesere på nett per dag. Da endte jeg opp med denne inndelingen: Aftenposten, Finansavisen, Dagbladet, Kapital, Nettavisen, NRK og TV2 defineres som riksmidier, mens Hamar Arbeiderblad, Sarpsborg Arbeiderblad, Helgelands Blad, Agder Flekkefjord Tidene, Romerikes Blad, Saltenposten, Vårt Land, Gudbrandsdølen Dagingen, Oppland Arbeiderblad og Laagendalsposten havner innenfor begrepet lokalaviser.

3.5 Multivariat frekvensanalyse

Verktøyet som skal analysere og måle klagegrunnlaget, er et skjema med variabler som kan tenkes å si noe om graden av overtramp fra redaksjonenes side. Analyseteknikken er en multivariat frekvensanalyse, hvor hensikten er å vise hvor mange enheter som oppfyller flere kjennetegn, for å finne eventuelle mønstre i materialet. Datamatriksen består av enheter definert av klagesakene, og variablene for disse kategoriseres ut fra spørsmål jeg regner som relevante. Skalaen for variablene går fra 1-5, hvor 1 er mest formildende utfall. Desto høyere poengsum, desto mer kritikkverdig og mer solid klagegrunnlag. Verdien baserer seg hovedsakelig på PFUs uttalelse, dernest egen vurdering i de tilfeller hvor scoren ikke lar seg fastsette med utgangspunkt i presseutvalgets vurdering. For å se etter forbindelseslinjer og systematiske forskjeller i materialet, valgte jeg å bruke farger i tillegg til kodingen. Ved å dele opp materialet på denne måten, får man et tydelig bilde av hvor alvorlige konsekvenser den innklagde saken har ført til, og om klagers terskel samsvarer med den presseetiske terskelen som PFU legger til grunn. Variablene i analysen er følgende:

- Hvor viktig/riktig er publiseringen: Rangeringen fastsettes med utgangspunkt i nødvendigheten av publisering, sett i sammenheng med samfunnsoppdraget og sannhetskravet. Mindre viktige eller korrekte saker får høyere verdi.
- Hvor alvorlige er konsekvensene for klager: For rangeringen legges det til grunn graden av negative konsekvenser for klager, og at denne er større for en person som omtales i saken, enn for en pårørende eller utenforstående. Oppfølgingssak eller korrigerende gir lavere verdi.

- Hvor balansert er saken: Verdien fastsettes med hensyn til kildebredde og vikling. Har saken en tydelig slagside, og basert kun på én muntlige/skriftlig kilde, vil verdien svare til 5 på skalaen. Tilsvarsretten vektlegges også.
- I hvilken grad argumenteres det for nærhet: Verdien bestemmes med utgangspunkt i hvor viktig det er for lokalsamfunnet at saken kommer ut, til tross for konsekvensene for kilder og involverte parter. Gode argumenter for nærhet gir lav score.
- Erkjennelse av skyld: Om redaksjonen viser tegn til å vedgå feil, f.eks. ved å endre tekst/bilde eller erkjenne delvis skyld, stiger variabelens verdi.
- Utfall i PFU: Skalaen har kun tre verdier: 1 for frifinnelse, 2 for kritikk og 3 for fellelse.

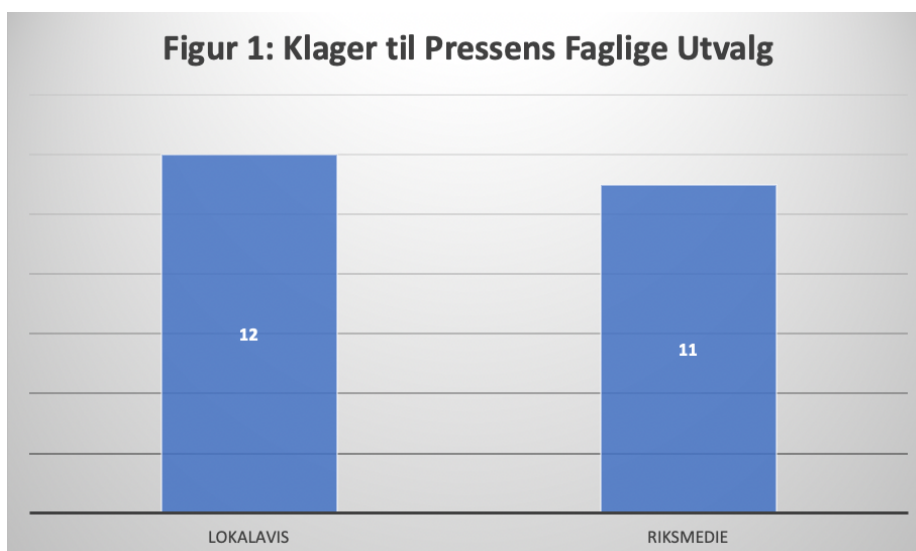
Kapittel 4: Resultater og analyse

4.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg presentere funn, resultater og analyse som belyser ulike aspekter ved problemstillingen. Arbeidet formidles via tekst, diagrammer og skjemaer for en mer systematisk oversikt.

4.2 Resultater

Som nevnt tidligere omfatter materialet mitt 23 klagesaker, hvorav ti lokalaviser og syv riksaviser er representert. For å finne ut om det skal mindre til for at publikum klager på lokalaviser, vil det være naturlig å undersøke hvor mange saker som faktisk klages inn til PFU innenfor de to kategoriene, da et større antall saker kan tyde på en lavere klageterskel.

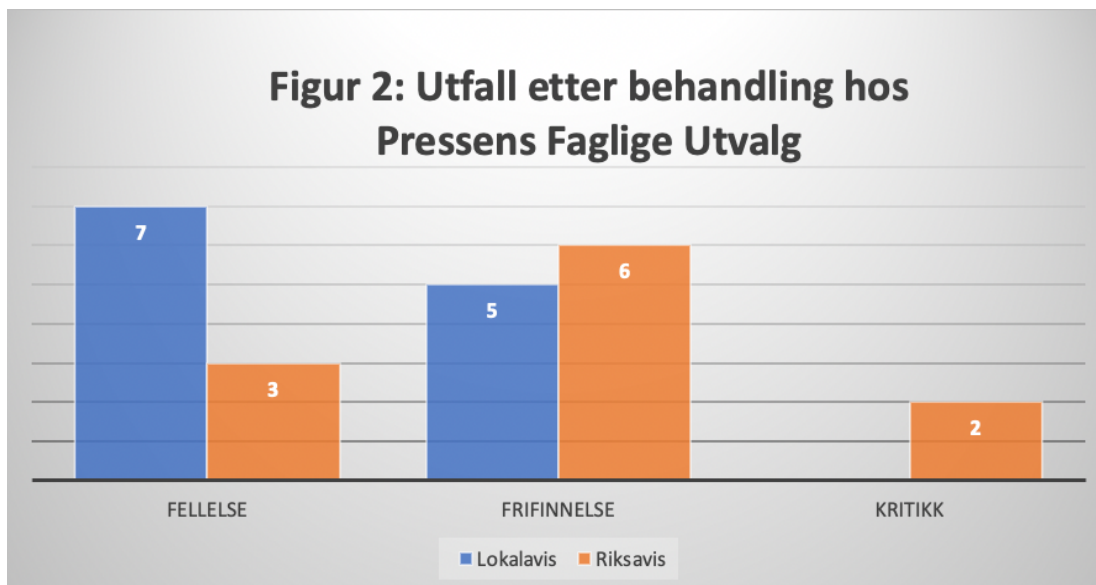

Figur 1: Under årets to første PFU-møter, ble det behandlet omtrent like mange klager innen begge kategorier.

Av figur 1 framgår det at PFU behandlet bortimot like mange klager for lokal- og riksmidier under årets første to behandlingsmøter, med én klage mer til de mindre mediehusene. Det er altså ingen kraftig overvekt av klager på lokalaviser, og antall klager er ikke tilstrekkelig for å kunne peke på en trend. Derfor vil jeg videre se nærmere på hva som ligger bak de ulike klagene.

4.3 Analyse

Et viktig aspekt, som kan indikere om terskelen er lavere for å klage inn lokalavisa, er PFUs vurdering av saken. Utvalgets avgjørelse vil kunne gi en tydelig indikasjon på om klagen er sendt inn på «tynt grunnlag», ved at saksinnholdet klagen baserer seg på bærer preg av lavere journalistisk kvalitet, og et mer avslappet forhold til presseetikk. Med lavere journalistisk kvalitet, legger jeg til grunn at produktet preges av mindre nøyaktighet, tidsbruk og fokus på presseetikk. Hvis PFUs finner at redaksjonen har handlet i strid med god presseskikk, slik at redaksjonen felles, kan man konkludere med et solid klagegrunnlag.

Figur 2: Viser om klagesakene har ført fram, om redaksjonen har fått kritikk eller er blitt frifunnet på alle punkter.

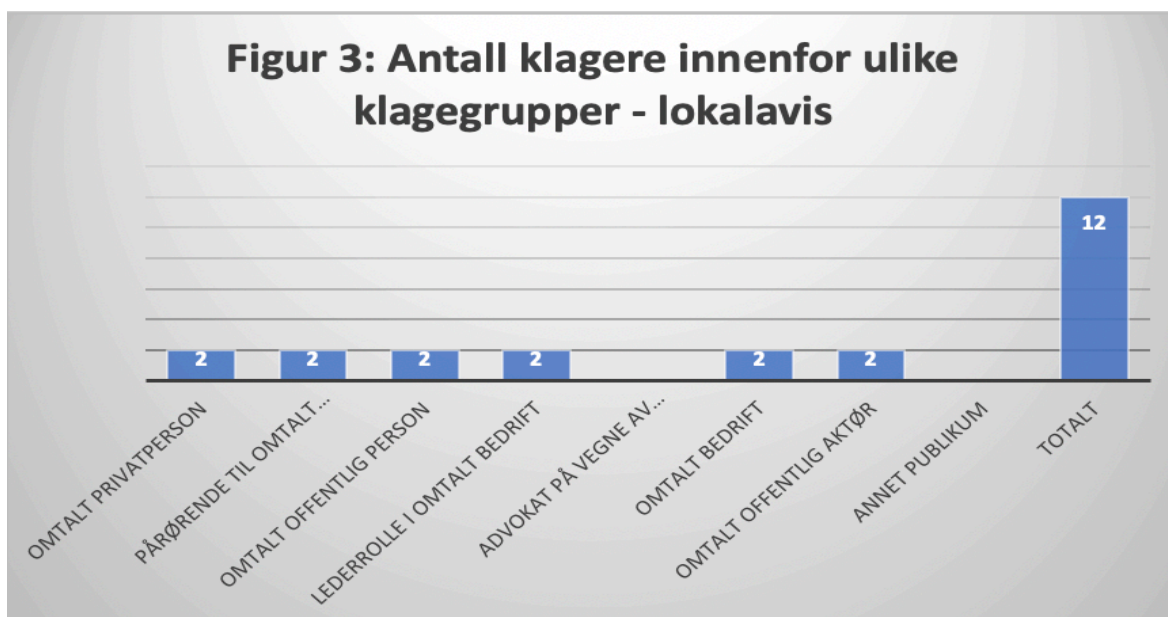
Tabell 1

Redaksjon	Frifinnelse	Kritikk	Fellelse
NN mot Document.no			X
Per Magne Barmoen mot Hamar Arbeiderblad			X
Rune Andreassen mot Sarpsborg Arbeiderblad	X		
Kåre Løvstakken mot Helgelands Blad	X		X
Femur Bygg AS ved Odd Petter O. Leknes mot Helgelands Blad	X		
Buheii Vindpark mot Agder Flekkefjord Tidene			X
Amund Pettersen mot Romerikes Blad	X		
Solon Eiendom mot Finansavisen		X	
Vatne Capital AS mot Finansavisen			X
Nina Steinkopf mot Dagbladet	X		
Ronny Borge mot Saltenposten			X
Karl Edvard Urheim mot NRK	X		
LNU mot NRK			X
Shabana Rehman mot Vårt Land	X		
Erik Rudi mot TV2 Nyhetskanalen	X		X
Sykehuset Innlandet mot Gudbrandsdølen Dagingen			X
Sykehuset Innlandet, divisjon psykisk helsevern mot Oppland Arbeiderblad			X
Bjørn N. Brodal ved advokat mot Kapital	X		
NN mot NRK	X		
Adv. Tony A. Vangen pva klient mot Aftenposten	X		
NN mot TV 2		X	
NN mot Laagendalsposten	X		
Totalt	11	2	10

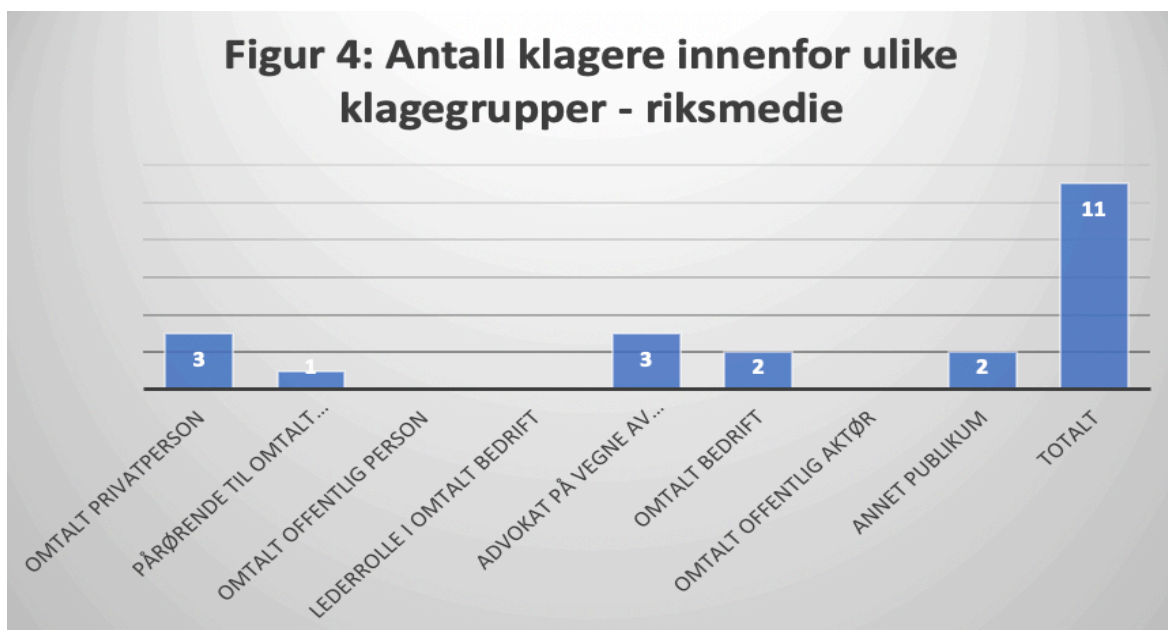
Som det framgår av figur 2 og tabell 1, indikerer mitt materiale at det gjennomgående utfallet for klagesaker er ganske ulikt for de to mediekategoriene. På den ene siden står lokalavisene, som felles mer enn dobbelt så ofte som riksmidlene. På den andre siden finner vi riksavisene, som mottar kritikk omtrent like ofte som de felles. De større mediehusene i undersøkelsen frifinnes også i litt flere saker enn de mindre mediehusene. Med dette kan man forstå at PFU anser at lokalmediene oftere har opptrådt i strid med god presseskikk, enn at de har holdt seg innenfor det akseptable. Lokalavispublikum har med andre ord klaget med god grunn i de fleste tilfellene, mens tendensen er motsatt for riksmidlene.

Tabell 1: Viser utfallet i hver klagesak.

Et spørsmål jeg finner relevant med tanke på problemstillingen, er hvilken relasjon klager har til saken. Er hen selv omtalt i saken, eller en utenforstående? Er klager en privatperson, pårørende, bedriftseier, offentlig person, en advokat som opptre på vegne av klient? Klagers rolle vil kunne indikere hvilken grad hen påvirkes av saken og en eventuell omtale. Hensikten med å kartlegge og kategorisere klagerne i de aktuelle sakene, er å finne ut om en eller flere klagergrupper peker seg ut i sakene innenfor saker med likt utfall. Et entydig resultat kan potensielt si noe om graden av motivasjon hos klager, og dermed også hvor mye vedkommende vinner eller taper på å ta saken til PFU.

Figur 3: Viser stor spredning blant lokalavisklagerne.

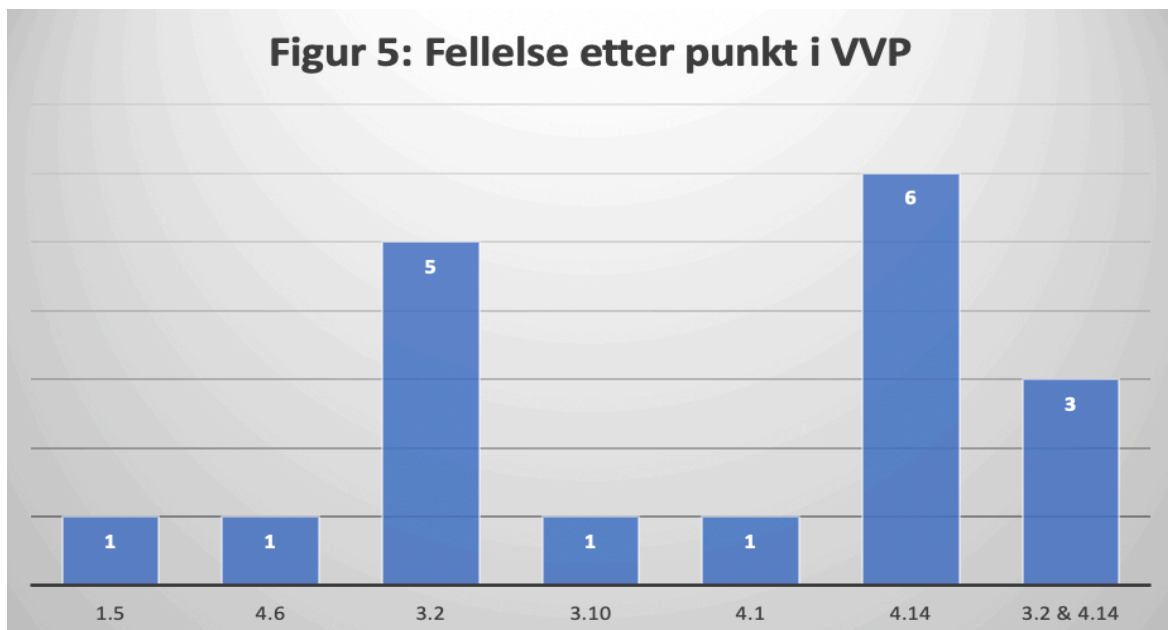

Figur 4: Klagerne på riksmediene kommer fra færre, mer sentrerte klagergrupper.

Ved å studere figur 3 og 4 ser man en tendens når det gjelder klagerne i de to mediekategoriene. De som klager på større mediehus er hovedsakelig kilder som figurerer i saken, eller advokater som klager på vegne av sine klienter. En høy andel advokater, vitner om at klientene de opptrer på vegne av har god økonomi. Med dette er trolig disse klagerne mer motstandsdyktige i møte med negativ medieomtale, og den aktuelle saken vil i mindre grad føre til at livsgrunnlaget ødelegges. Til sammenlikning er det ingen lokalavisklager i materialet hvor klager representeres av advokat, men flere tilfeller av bedriftsledere og offentlige personer som selv fører saken. Av materialet framkommer det at klientene som

representeres av advokater i møte med riksaviser, faller inn under nettopp disse yrkesgruppene. Dette kan tyde på at bedriftsledere og offentlige personer, som omtales i lokalavisa, ikke har midler til å hyre advokat. Disse rammes derfor trolig mer av omtalen, samt utfallet klagen får hos PFU. Dette fordi negativ medieomtale kan tenkes å styre publikums oppfatning av den omtale personen/bedriften i nærmiljøet, og videre føre til færre oppdrag eller oppsigelse. Annet å merke seg er at riksmediene har to klagesaker, hvor klager ikke har en relasjon til hverken omtale eller kilde. Disse klagerne har mest sannsynlig mindre å hente på at mediehuset felles, samt mindre grunnlag for å klage, da de ikke direkte påvirkes av saksutfallet.

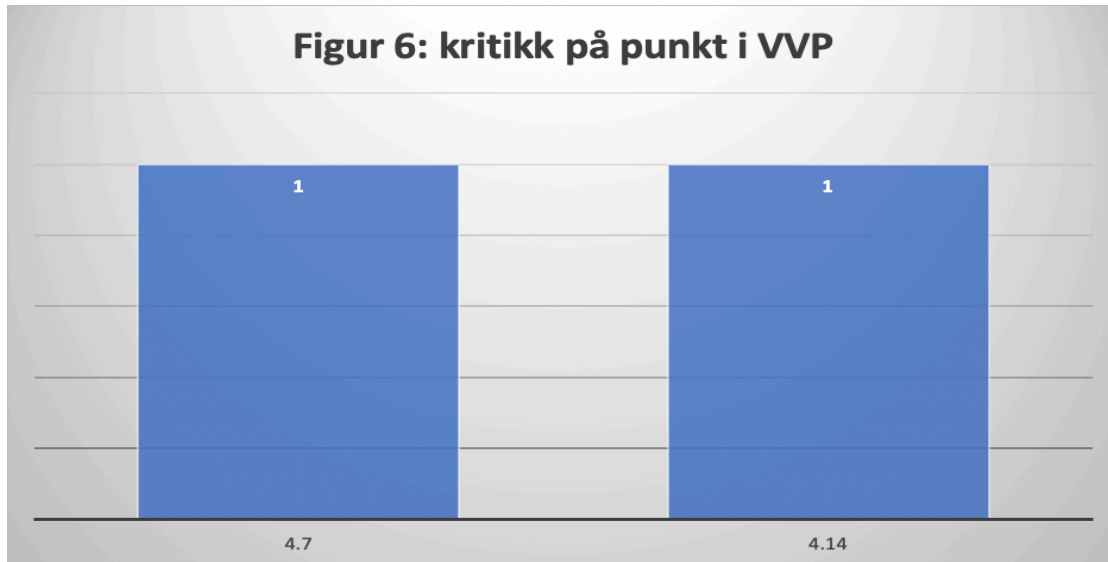
Et annet relevant spørsmål til materialet, som kan si noe om den journalistiske kvaliteten, er hvilke punkter i Vær Varsom-plakaten de ulike mediekategoriene felles på. Eksempelvis kan det tyde på et systematisk problem hos riksmediene, om disse felles på grunnlag av de samme punktene gang på gang – spesielt om lokalmediene går klar av fellelser på de samme punktene.

Figur 5: Overvekten av mediehusene som felles, har brutt med god presseskikk på punkt 3.2 og 4.14 i VVP.

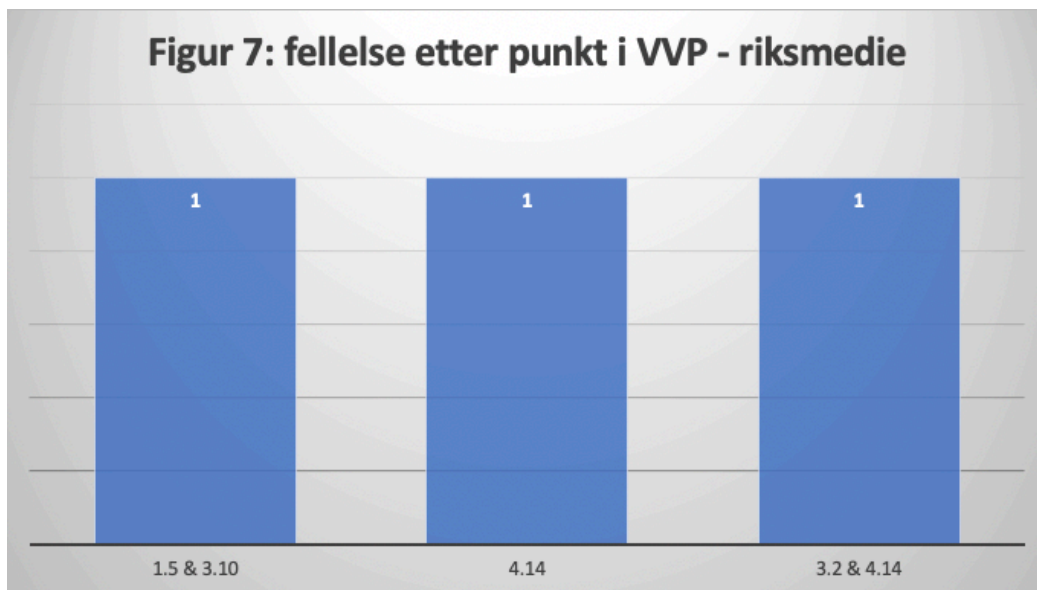
I henhold til figur 5, synes både lokal- og riksmedier mest på punkt 3.2 og 4.14 i VVP. Norsk presse synes med dette å ha størst problemer med å overholde kravene om god kildekritikk og kildebredde, samt at den som omtales og utsettes for sterk kritikk skal ha rimelig anledning til samtidig imøtegåelse.

Ved å se tilbake på figur 2, finner man at det kun er riksmidier i materialet som har endt med kritikk etter saksbehandling hos PFU. Dette gjelder henholdsvis TV2 og Finansavisen.

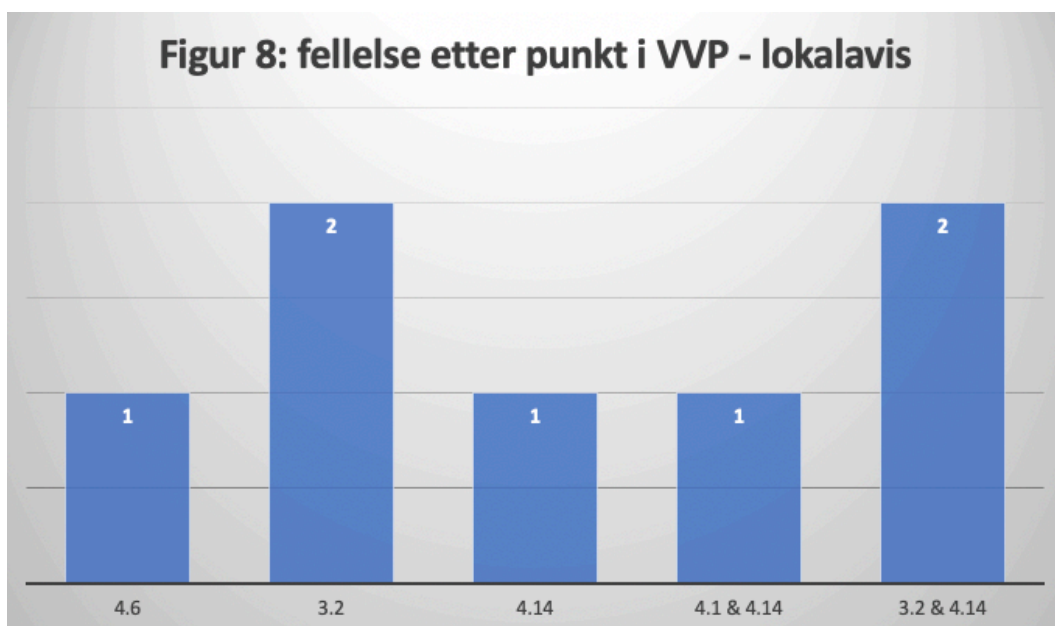
Figur 6: I begge tilfeller hvor PFU har gitt det innklagde mediehuset kritikk, er dette blitt gitt med hensyn til publiseringsregler.

Figur 6 viser at punkt 4.14 går igjen også blant klagesaker i materialet som ender med kritikk. Finansavisen fikk kritikk på punkt 1.14, etter at PFU konkluderte med at redaksjonen ikke hadde gitt den omtalte klageren tilstrekkelig informasjon til å imøtegå alle påstander som ble framsatt i artikkelen (Vedlegg 4, s. 5). VVP punkt 4.7 omhandler klare identifikasjonstegn i forbindelse med klanderverdige eller straffbare forhold. TV2 mottok kritikk på dette punktet etter å ha avbildet bilen til en av to siktede i et TV-innslag, som viser politiet på åstedet for et mistenkelig dødsfall (Vedlegg 4, s. 14). Begge saker beskriver tilfeller av presseutøvelse, man kanskje kan tenke at store, seriøse mediebedrifter, burde være for rutinerte til å foreta seg. Sakene representerer samtidig feiltrinn, som PFU ikke vokter som alvorlige nok til å felle medieredaksjonene for brudd på god presseskikk.

Figur 7: Ingen fellelser på likt grunnlag blant riksmidie.

Blant sakene hvor utvalget har konkludert med at riksmidie har brutt med god presseskikk, er det en viss spredning når det gjelder punkt i VVP. Riksmidie i utvalget som PFU har felt er Finansavisen, NRK og TV2 Nyhetskanalen. NRK skiller seg særlig ut med en klagesak som omhandler en episode av Folkeopplysningen, hvor programlederen infiltrerer en videregående skole på Lillestrøm i forsøk på å manipulere skolevalget (Vedlegg 4, s.8). Statskanalen felles her for brudd på punktet 1.5, som sier at pressen skal beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep, samt punkt 3.10 som omhandler bruk av falsk identitet og/eller skjult kamera.

Figur 8: Diagrammet for brudd gjort av lokalaviser viser at flere redaksjoner felles på flere punkter.

Figur 8 beskriver punktene i VVP som lokalavisene er felles på. Dette diagrammet forteller en annen historie enn figur 7. Her framkommer det at lokalavisredaksjonene nesten utelukkende bryter med punkt 3.2 og 4.14, og det er kun to klagesaker som omhandler brudd på andre punkter. Det ene tilfellet er en voldtekstomtale, hvor Document.no oppgir etternavnet på en fornærmet i saken, og stiller spørsmål ved fornærmedes troverdighet (Vedlegg 4, s. 1). For dette felles de på punkt 4.6, for å ha identifisert fornærmede og ikke tatt hensyn til hvordan omtalen av kriminalsaken påvirket henne. Fire av de innklagde lokalavissakene i materialet omhandler brudd på punkt 3.2. Videre er det fire klagesaker som felles for brudd på 4.14, og i hele tre saker felles lokalavisene for brudd for to punkter i samme sak. Når man sammenligner med figur 7, kan dette tyde på at lokalmediene ikke prioriterer kravene om kildebredde/-kritikk og samtidig imøtegåelse. Av dette kan man tenke seg at den journalistiske kvaliteten ikke holder mål, og at klagegrunnlaget er godt berettiget.

Figurene og tabellene over kan til en viss grad fortelle om hva de ulike klagesakene innebærer, hva PFU mener og hvor mye kan bety for klagerne å få medhold i saken. For å få et mer helhetlig bilde, og en bedre oversikt over hvor grove presseetiske brudd de ulike sakene representerer, har jeg satt klagesakene inn som enheter i en tabell, og rangert dem med hensyn på ulike variabler. Større versjon presenteres i Vedlegg 2 og 3.

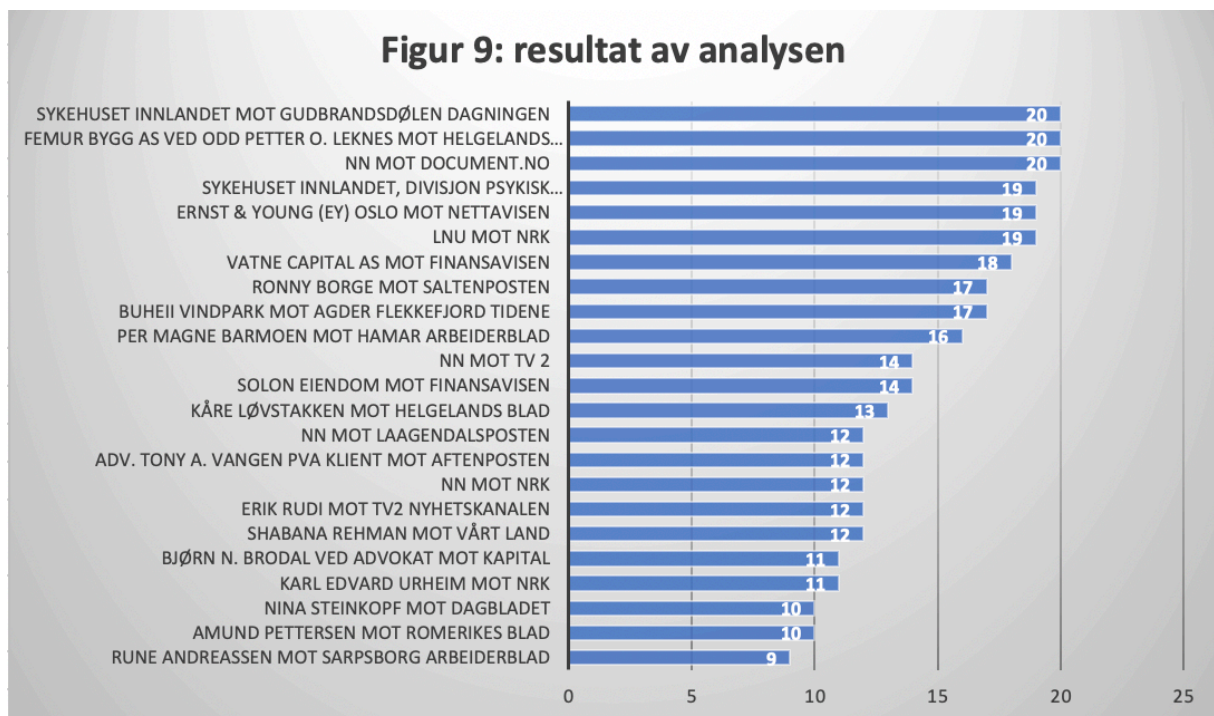
Tabell 2

Klager & redaksjon	Hvor viktig/riktig er publisering?	Hvor alvorlig er konsekvensen for klager?	Hvor balansert er saken?	I hvilken grad argumenteres det for nærhet?	Erkjennelse av skyld	Utfall i PFU	Totalt
NN mot Document.no	3	5	4	2	3	3	20
Per Magne Barmo mot Hamar Arbeiderblad	2	2	4	1	4	3	16
Rune Andreassen mot Sarpsborg Arbeiderblad	1	2	2	1	2	1	9
Kåre Løvstakken mot Helgelands Blad	3	3	4	1	1	1	13
Femur Bygg AS ved Odd Petter O. Leknes mot Helgelands Blad	4	4	5	3	1	3	20
Buheii Vindpark mot Agder Flekkefjord Tidene	3	4	5	1	1	3	17
Amund Pettersen mot Romerikes Blad	1	4	2	1	1	1	10
Solon Eiendom mot Finansavisen	2	4	4	1	1	2	14
Vatne Capital AS mot Finansavisen	3	4	4	2	2	3	18
Nina Steinkopf mot Dagbladet	2	2	2	2	1	1	10
Ronny Borge mot Saltenposten	2	4	4	1	3	3	17
Karl Edvard Urheim mot NRK	2	1	5	1	1	1	11
LNU mot NRK	5	2	5	3	1	3	19
Shabana Rehman mot Vårt Land	2	2	2	2	1	1	12
Ernst & Young (EY) Oslo mot Nettavisen	3	4	5	2	2	3	19
Erik Rudi mot TV2 Nyhetskanalen	2	3	3	2	1	1	12
Sykehuset Innlandet mot Gudbrandsdølen Dagningen	3	5	5	1	3	3	20
Sykehuset Innlandet, divisjon psykisk helsevern mot Oppland Arbeiderblad	3	5	4	1	3	3	19
Bjørn N. Brodal ved advokat mot Kapital	1	4	1	3	1	1	11
NN mot NRK	2	3	3	2	1	1	12
Adv. Tony A. Vangen pva klient mot Aftenposten	1	5	2	2	1	1	12
NN mot TV 2	1	4	3	3	1	2	14
NN mot Laagendalsposten	2	2	5	1	1	1	12

Tabell 2: Skjematisert oversikt over elementer som kan tenkes å si noe om klagegrunnlaget.

Av tabell 2 og de rangerte fargekodene, kan man lett se hvilke elementer som peker seg ut i det undersøkte materialet. Her framkommer det at det hovedsakelig er to kategorier som utgjør de groveste bruddene på presseetikk: hvor alvorlige konsekvenser saken får for klager,

samt hvor balansert saken er. Totalt syv saker får dårligste score når det gjelder kildebredde og balanse. Blant disse sakene er en liten overvekt signert lokalmedier. Ved denne variabelen er det verdt å merke seg at riksmidiet NRK får dårligst mulig utfall på to av tre klagesaker. Når det gjelder variabelen som beskriver konsekvenser for klager, er tre av de fire groveste bruddene gjort av lokalaviser. Videre er det nesten utelukkende lokalmedier som erkjenner at de har gått for langt i den påklagde saken. Spesielt interessant er det at NRK ikke erkjenner skyld i sakene, hvor mediehuset har handlet mest i strid med presseetikken. Det er også verdt å nevne at TV2 og Dagbladet ikke felles i noen av sine innklagde saker.

Figur 9: Lokalavisene topper listen, og er den mediekategorien som kommer dårligst ut av analysen.

Figur 9 beskriver resultatet av den multivariate frekvensanalysen. Ved å studere figuren ser man at lokalavisene representerer syv av de ti innklagde mediehusene med høyest score. Når det er lokalavisene som dominerer den enden av skalaen med dårligst resultat, tyder dette på at lokalavisene har handlet mer kritikkverdigg i de undersøkte sakene enn hva riksmidieene har gjort. Dette indikerer at det *ikke* skal mindre til for at lokalavisene klages inn til pressens klageorgan. Tvert imot kan det synes som at lokalavisene klages inn, og dømmes, på bakgrunn mer alvorlige feil og overtramp.

Kapittel 5: Drøfting og konklusjon

5.1 Oppsummering av funn

Funnene i denne stikkprøven tyder på at lokalavisene klages inn litt oftere enn riksmidier til PFU, og at de mindre redaksjonene felles dobbelt så ofte som riksmidieene. Gjennomgående for klagesakene innen denne mediegruppen, er at det begås grovere og mer konsekvente feil. Klager i lokalavissaker er oftere direkte involvert og har mer å tape på medieomtalen. Det er tilsynelatende ingenting som tilsier at PFU forskjellsbehandler lokal- og riksmidier.

5.2 Drøfting

Som analysen viser, behandlet PFU omtrent like mange klagesaker for lokal- og riksmidier innenfor det angitte tidsvinduet. I saksbehandlingen framgår det at PFU finner langt flere og mer alvorlige presseetiske overtramp i klagen som omhandler lokalaviser. Det er rimelig å tenke at PFU har en tendens til å forskjellsbehandle riks- og lokalmedier, når utfallet av omtrent like mange klagesaker fører til at lokalavisa felles dobbelt så ofte som sine store mediekonkurrenter. Jeg har ikke funnet noe som tyder på dette i mitt materiale, da lokalavisa som format setter strengere krav på noen punkter. Mathisen underbygger dette med at lokalavisa må ta spesielle hensyn til de involverte, og gjøre andre valg enn riksmidieene, i forbindelse med ulykker, hendelsesnyheter og identifisering (2010, s. 84-85). Den multivariate analysen viser også at lokalmediene jevnt over begår større overtramp, noe som rettferdiggjør en høyere fellelsesrate.

Et interessant aspekt ved undersøkelsen, er at når de tyngste redaksjonene i materialet, som Dagbladet og TV2 meldes inn, fører det sjelden til fellelse. Dette er mediehus jeg personlig oppfatter som tabloide, men som tilsynelatende mestrer balansen mellom etikk og underholdning. På den andre siden kan også NRK betegnes som en tung aktør, men dette mediehuset felles i to av tre innklagde saker. Når overvekten av redaksjonene som kommer dårligst ut av analysen er lokalaviser, kan dette ifølge Mathisen skyldes at mindre aviser har færre ressurser: både til å jobbe med mer arbeidskrevende saker, og til å prioritere bort og kaste saker som er laget (2010, s. 40). Avisene skal med andre ord produsere mer med færre ressurser. Regnskapet går ikke opp, og noe må vike. Det er derfor rimelig å anta at presseetikken kommer til kort i forhold til konkurranse fra andre medier og høyt arbeidspress. Sommert kan disse faktorene føre til at man heller publiserer en sak før man har mottatt tilsvar, med intensjoner om å inkludere motpartens svar i en oppfølger. Lundquist framholder

at mange redaksjoners rutiner rundt beslutninger knyttet til kildekritikk og publisering av navn, er tilpasset hvordan medieverden fungerte før de digitale mediene gjorde sitt inntog (2010, s. 48). Med en flytende deadline og stort press på å være først ute med «breaking news», sier Omdal et al. at det er blitt vanlig praksis å publisere enkildesaker på nett, og heller supplere etter hvert (2019, s. 12). Dette synes å være en trend i mitt materiale, hvor det framkommer at svært mange klagesaker omhandler kildebredde, og at klager mener å ikke ha blitt gitt rimelig mulighet til samtidig imøtegåelse. Undersøkelsen viser at det finnes ni tilfeller hvor lokalaviser, samt seks tilfeller hvor riksmidier, klages inn for brudd på punkt 3.2 og/eller 4.14. Av disse ni lokalavissakene, har PFU felt fem lokalmedier på ett eller begge punkter. Av de seks innklagde riksmidiesakene, har to saker ført til fellelse, samt ett tilfelle av kritikk. Det kan dermed synes som om lokalmediene oftere tar valg som ikke er presseetisk riktige.

Ifølge Bjerke er overskrift og ingress de sentrale elementene, som avgjør om leseren går inn i saken (2011, s. 154), og i min undersøkelse forekommer klage på disse punktene i hele ti av 23 PFU-saker. Kun tre av sakene er fra lokalaviser, noe som indikerer at tabloide titler og ingresser ikke er et overveiende problem i denne mediegruppa. Blant de ti sakene, har PFU frifunnet det innklagde mediehuset i alle tilfeller unntatt ett, og begrunnet dette med at det skal være rom for en viss spissing i journalistikken. Unntaket gjelder en lokalavistittel, som framsatte sterke beskyldninger, og hvor omtalte ikke fikk anledning til å imøtegå kritikken (Vedlegg 4, s. 11). Til tross for at Mathisen hevder at mange lokaljournalister opplever det som en form for kvalitetskontroll å la kilden sjekke fakta og sitater (2010, s. 81), viser mine funn at dette i stor grad ikke overholdes i praksis.

På samme måte som at færre innbyggere gjør at lokalavisa ofte tyr til de samme kildene, vil små forhold trolig føre til at lokaljournalisten oftere må «bære flere hatter». Saken hvor NRK er klaget inn av Karl Edvard Urheim (Vedlegg 4, s. 7), illustrerer dette godt. Mathisen sier at journalister ikke kan ha en personlig agenda, hvis publikum skal ha tillit til mediene, og at søskenbarnet til en politiker vil være inhabil i saker som gjelder kommunepolitikken (2010, s. 88-89). Materialet mitt viser imidlertid at PFU mener at slektskapet mellom journalist og restaurantinnehaver ikke strider med VVP, da journalisten innehar en spesialkompetanse (Vedlegg 4, s. 7). At en privatperson har reagert i den grad at han har klaget til PFU, viser at rollekonflikten oppfattes som så grov at tilliten til den aktuelle journalisten og redaksjonen er kraftig svekket. Her er det altså en konflikt mellom hva PFU og klager regner som rimelig.

Dermed finnes det grunn til å tenke at det er lettere for kilder av riksmedier å klage, ettersom avhengighetsforholdet ikke står like sterkt mellom partene.

Når lokaljournalisten opplever dobbeltroller, synes dette å gjelde også kilder og lesere. Mathisen underbygger dette med at både journalister og kilder opplever forventninger fra lokalsamfunnet om å bidra positivt til å bygge lokalsamfunnet, gjennom å fremheve det positive fremfor det kritiske (2010, s. 75). At det ikke kommer flere klager inn på lokalaviser, kan altså være en konsekvens av at innbyggerne ikke tør, ikke vil skape dårlig stemning eller kvier seg for å komme på kant med andre i lokalsamfunnet. Omdal et al. fant at mange erfarne kilder, spesielt de som er avhengig av jevnlig kontakt med journalister, ikke ønsker å ta opp kritikk, i frykt for å «komme skjevt ut» med journalisten eller redaksjonen (2019, s. 17). Dette strider mot mine funn, ved at det i klagen mot lokalavisene representerer en overvekt av bedriftsledere og offentlige personer, sett i forhold til riksmedier, og som antageligvis er avhengige av å opprettholde et godt forhold til lokalavisa. Samtidig viser mine data at privatpersoner og pårørende som klager inn lokalavisa er i undertall. Dette kan tyde på at de enten er fornøyde med innholdet, at de er redde for å komme på kant med lokalavisa og kjentfolk, eller at de ikke anser lokalsakene for å være tilstrekkelige overtramp til å ville klage. En viktig oppgave for pressen er å være samfunnsbyggende og den «lille manns forsvarer», og det kan synes å være ulik grense for hva folk mener er utilbørlig, ved at man forventer større fokus på fellesskap i lokalavisa. Dette kommer ifølge Bjerke til syne ved at lokalavisa i større grad lar publikum slippe til i form av hilsener, leserreportasjer og andre innlegg (2011, s. 233). På den andre siden sier respondenter i Mathisens undersøkelse at det er mulig å ha en optimistisk målsetting og likevel innfri som vaktbikkje, til tross for at lokalavisene kritiseres av redaktører i riksmediene for å ha for stort fokus på å bli likt (2010, s. 35). Når min undersøkelse viser at det kun i begrenset grad klages mer på lokalaviser enn riksmedier, når lokalavisene beviselig gjør oftere og mer alvorlige presseetiske brudd, kan dette altså skyldes at innholdet ikke er kritisk nok til å vekke sterke reaksjoner. Ifølge «Lim-og-lupe-undersøkelsen», hadde mindre enn en fjerdedel av sakene Mathisen undersøkte en konfliktramme (2010, s. 40).

5.3 Konklusjon

Resultatet av denne undersøkelsen er det motsatte av hva jeg på forhånd trodde. Det kan nemlig virke som om lokalavisene ikke klages inn oftere enn riksmedier, og at når de blir klaget inn, er det med et mer solid klagegrunnlag og god grunn. I lokalavissakene er

konsekvensen tilsynelatende større for klager og de omtalte, samtidig som lokalavisene synes å oftere bryte med flere presseetiske prinsipper i én og samme sak. Undersøkelsen indikerer med andre ord at det *ikke* skal mindre til for å klage inn lokalaviser enn riksmidier.

Funnene i denne oppgaven kan være interessante for mediehus, og særlig lokalaviser, da de kan peke på områder hvor det finnes forbedringspotensial. Oppgavens største svakhet ligger imidlertid i at den tar utgangspunkt i en begrenset datamengde. Dette medfører at resultatet kan være rent tilfeldig, og utfallet for en annen periode potensielt kan fortone seg annerledes. Man skal derfor være forsiktig med å trekke bastante slutninger på bakgrunn av funnene. Det vil være interessant å se en mer omfattende studie, som tar for seg PFU-saker i et mer langsiktig perspektiv. Jeg vil derfor anbefale andre forskere å belyse samme materiale med en større kvantitativ undersøkelse, samt utføre en kvalitativ undersøkelse. Gjennom intervjuer av de aktuelle klagerne, journalister og redaktører, vil man kunne få et mer helhetlig bilde av hva som ligger bak de ulike aktørenes valg, opplevelser og hensikter. En slik dyptgående undersøkelse vil bedre kunne konstatere om det skal mindre til for å klage på lokalavisa eller ikke – og om årsaken kanskje ligger i at lokalavisa har blitt en siklende veskehund fremfor en bjeffende vaktbikkje.

Litteraturliste

- Aarli-Grøndalen, R. (2020, 17.mars). Kun tre mediehus har mer enn én million daglige lesere. *Journalisten*. Hentet fra: <https://journalisten.no/dagbladet-lesertall-2020-mbl/kun-tre-mediehus-har-mer-enn-n-million-daglige-lesere/404729>
- Bjerke, P. (2011). *Journalistikkens vekst – og fall? Om journalistisk profesjonsmakt*. Kristiansand: IJ-forlaget
- Bjerke, P. (2006). *Skurker og helter i etiske tomrom*. Oslo: Universitetsforlaget, Norsk medietidsskrift
- Bjerke, P., Fonn, B. K. & Sørmo, E. (2016). *Økonomijournalistikk: Perspektiver og metoder*. Bergen: Fagbokforlaget
- Brurås, S. (2014). *Etikk for journalister*. (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget
- Eide, M., Larsen, L. O. & Sjøvaag, H. (2012). Nytt på nett og brett: Journalistikk i forandring.
- Elvestad, E. (2009). *Lokalmedier, lokaldemokrati og kjønnslikestilling i en ny tid - en kunnskapsstatus om lokale mediers rolle for lokaldemokratiet i et kjønnsperspektiv*. (Rapport 2 / 2009 Høgskolen i Vestfold). Hentet fra: https://evalueringsportalen.no/evaluering/lokalmedier%252C-lokaldemokrati-og-kjonnslikestilling-i-en-ny-tid-en-kunnskapsstatus-om-lokale-mediers-rolle-for-lokaldemokratiet-i-et-kjonnsperspektiv/lokalmedier_lokaldemokrati_rapport.pdf/@@inline
- Gynnild, A. (2009). *Kreativ under press*. Kristiansand: IJ-forlaget (Olsen, 2013, s. 51-52).
- Laagstein, K. (2020, 7. januar). Skoleleder fyrte av «kinaputt» innendørs: – Ikke farlig, men hendelsen er ikke akseptabel. *Lofot-Tidende*. Hentet fra: <https://www.lofot-tidende.no/skoleleder-fyrte-av-kinaputt-innendørs-ikke-veldig-farlig-men-hendelsen-er-ikke-akseptabel/s/5-28-196366?&session=9d445409-6a01-4ec7-895a-ecd023939e2a>
- Lindquist, K. (2010). *Webbjournalistik*. Finland: WS Bookwell
- Mathisen, B. R. (2010). *Lokaljournalistikk. Blind eller kritisk korrektiv?* Kristiansand: IJ-forlaget
- Olsen, K. R. (2012). Redaksjonell kvalitet: *Kvalitetssikring, evaluering og måling av journalistikk*. Kristiansand: IJ-forlaget

- Omdal, S. E., Bjartnes, A., Bjerke, P. & Olsen, R. K. (2013). *Journalistikk og demokrati: Hvor går mediene? Hva kan gjøres?* (Rapport, Fritt Ord). Hentet fra: <https://frittord.no/attachments/3ac6ef6ff2c09e9782d2ed4c0eaebe7576c734da/182-20200513160602725776.pdf>
- Omdal, S. E., Gerhardsen, A., Sannum, E. & Sætre, S. (2019). «*Sa hun virkelig det?*» *Medienes forhold til kildene*. (Rapport, Kildeutvalget oppnevnt av Norsk Presseforbund).
- Osmundsen, R. V. (2015). *Public Journalism: Deltakende journalistikk i norsk lokalpresse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Pressens Faglige Utvalg. (u.å). *Statistikk*. Hentet 13. januar 2021 fra <https://presse.no/pfu/statistikk/>
- Pressens Faglige Utvalg. (2021, 1. januar). *Vær Varsom-plakaten*. Hentet fra: <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Silvola, N.M. (2021, 23. april). Marius reagerer på at avisa publiserte ulykkesbilde mens han var innlagt: – Til og med ukjente forsto at det var meg. *Journalisten*. Hentet fra: <https://journalisten.no/glamdalen-kortnytt-marius-brathen/marius-reagerer-pa-at-avisa-publiserte-ulykkesbilde-mens-han-var-innlagt--til-og-med-ukjente-forsto-at-det-var-meg/458292>
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O. & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget

Vedlegg

Vedlegg 1: Liste over PFU-saker

Liste over PFU-saker

1. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *NN mot Document.no*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/191-20/>
2. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Per Magne Barmoen mot Hamar Arbeiderblad*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/199-20/>
3. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Rune Andreassen mot Sarpsborg Arbeiderblad*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/sak-177-20/>
4. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Kåre Løvstakken mot Helgelands Blad*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/sak-192-20/>
5. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Femur Bygg AS ved Odd Petter O. Leknes mot Helgelands Blad*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/sak-205-20/>
6. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Buheii Vindpark mot Agder Flekkefjord Tidene*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/171-20/>
7. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Amund Pettersen mot Romerikes Blad*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/159-20/>
8. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Solon Eiendom mot Finansavisen*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/141b-20/>
9. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Vatne Capital AS mot Finansavisen*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/141a-20/>
10. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Nina Steinkopf mot Dagbladet*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/130-20/>
11. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Ronny Borge mot Saltenposten*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/121-20/>
12. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *Karl Edvard Urheim mot NRK*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/188-20/>
13. v Pressens Faglige Utvalg. (2021, 27. januar). *LNU mot NRK*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/097-20/>
14. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *Shabana Rehman mot Vårt Land*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/54780/>
15. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *Ernst & Young (EY) Oslo mot Nettavisen*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/214-20/>
16. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *Erik Rudi mot TV2 Nyhetskanalen*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/219-20/>

17. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *Sykehuset Innlandet mot Gudbrandsdølen Dagingen*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/202-20/>
18. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *Sykehuset Innlandet, divisjon psykisk helsevern mot Oppland Arbeiderblad*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/186-20/>
19. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *Bjørn N. Brodal ved advokat mot Kapital*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/160-20/>
20. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *NN mot NRK*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/176-20/>
21. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *Adv. Tony A. Vangen pva klient mot Aftenposten*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/204-20/>
22. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *NN mot TV 2*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/240-20/>
23. Pressens Faglige Utvalg. (2021, 17. februar). *NN mot Laagendalsposten*. Hentet fra <https://presse.no/pfu-sak/206-20/>

Vedlegg 2: Multivariat frekvensanalyse, del 1

Klager & redaksjon	Document.no	Hvor viktig/riktig er publisering?	Hvor alvorlig er konsekvensen for klager?	Hvor balansert er saken?	I hvilken grad argumenteres det for nærhet?	
NN mot Document.no		3	5	4	4	2
Per Magne Barmoen mot Hamar Arbeiderblad		2	2	4	4	1
Rune Andreassen mot Sarpsborg Arbeiderblad		1	2	2	2	1
Kåre Løvstakken mot Helgelands Blad		3	3	4	4	1
Femur Bygg AS ved Odd Petter O. Leknes mot Helgelands Blad		4	4	5	5	3
Buhei Vindpark mot Agder Flekkefjord Tidene		3	4	5	5	1
Amund Pettersen mot Romerikes Blad		1	4	2	2	1
Solon Eiendom mot Finansavisen		2	4	4	4	1
Vatne Capital AS mot Finansavisen		3	4	4	4	2
Nina Steinkopf mot Dagbladet		2	2	2	2	2
Ronny Borge mot Saltenposten		2	4	4	4	1
Karl Edvard Urheim mot NRK		2	1	5	5	1
LNU mot NRK		5	2	5	5	3
Shabana Rehman mot Vårt Land		2	4	2	2	2
Ernst & Young (EY) Oslo mot Nettavisen		3	4	5	5	2
Erik Rudi mot TV2 Nyhetskanalen		2	3	3	3	2
Sykehuset Innlandet mot Gudbrandsdølen Dagningen		3	5	5	5	1
Sykehuset Innlandet, divisjon psykisk helsevern mot Oppland Arbeiderblad		3	5	5	4	1
Bjørn N. Brodal ved advokat mot Kapital		1	4	1	1	3
NN mot NRK		2	3	3	3	2
Adv. Tony A. Vangen pva klient mot Aftenposten		1	5	2	2	2
NN mot TV 2		1	4	3	3	3
NN mot Laegendalsposten		2	2	5	5	1

Vedlegg 3: Multivariat frekvensanalyse, del 2

Erkjennelse av skyld	Utfall i PFU	Totalt
3	3	20
4	3	16
2	1	9
1	1	13
1	3	20
1	3	17
1	1	10
1	2	14
2	3	18
1	1	10
3	3	17
1	1	11
1	3	19
1	1	12
2	3	19
1	1	12
3	3	20
3	3	19
1	1	11
1	1	12
1	1	12
1	1	12
1	2	14
1	1	12

Vedlegg 4: Sammendrag av analyse materialet

Sammendrag av analyse materialet

NN mot Document.no

Profilert voldtektssak, hvor Document.no valgte å publisere dommen, i tillegg til en kommentar. I denne argumenteres det for at kvinners påstander og følelser blir ilagt full troverdighet – noe som «representerer et rettsikkerhetsproblem».

Klager: Er en av de fornærmede i saken, hvor etternavnet fremgår i dommen: hvilket medførte tilleggsbelastning for kvinnen. Kritikkverdig håndtering når feilen påpekes.

Redaksjonen: Beklager, men begrunner identifiserende person- og stedsnavn med menneskelig feil, og viser til at etternavnet er svært vanlig i Norge.

PFU: Forstår at identifiseringen førte til stor belastning, og mener at måten redaksjonen har håndtert domstoldokumentene på kan svekke tilliten til norske medier. At fornærmedes etternavn er vanlig, er ikke formildende. Utvalget finner det også kritikkverdig at kommentarartikkelen stiller spørsmål ved fornærmedes troverdighet.

Utfall: Brudd på VVP 4.6.

Per Magne Barmoen mot Hamar Arbeiderblad

Artikkel som forteller om en funksjonshemmet ung mann, som opplevde store forsinkelser, feil og mangler i byggingen av sitt spesialtilpassede hus. Tittelen var: «Husmareritt: Byggmester stakk av fra huset til alvorlig syke og funksjonshemmede Alexander (27) – Det verste marerittet».

Klager sier: Klager med samtykke fra den omtalte byggmesteren, og reagerer på at vedkommende feilaktig henges ut som en kjeltring som stakk av. Vedkommende mener også er en venn av familien, som eneste kilde, feilaktig blir omtalt som takstmann.

Redaksjonen sier: Avviser at familievennen beskrives som takstmann, og påpeker at listen over feil og mangler var ubestridelig. Mener at å «stikke av» kan forstås som å «unnlate å følge opp», men endret likevel tittel og ingress i nettversjonen.

PFU sier: Mener at det var rett å belyse saken, ettersom pressen skal avdekke kritikkverdige forhold. Byggmesteren fikk svare på anklagene, og feilene/manglene kan ikke bestrides.

Likevel har ikke HA grunnlag for å skrive at byggmesteren «stakk», ettersom byggmesteren avviser dette i artikkelen, og dette rammer vedkommende unødvendig hardt. Videre påpekes valget om å unnlate å presentere takstmannen som en familievenn, hvilket er nødvendig i et kildekritisk perspektiv. Å redigere nettversjonen veier ikke opp for overtrampet i papiravisa.

Utfall: Brudd på VVP 3.2

Rune Andreassen mot Sarpsborg Arbeiderblad

Artikkel hvor en lokalpolitiker blir beskrevet med «oppsiktsvekkende dobbeltrolle», i en sak som omhandler et treningssenters framtid. Politikerens var medlem på treningssenteret, avbildet på deres Facebook-side og i utvalget som skulle behandle plansaken. I artikkelen avviser politikerens at han er inhabil, men vil sjekke dette formelt. Dagen etter ble det publisert en artikkel som opplyste at vedkommende ikke var inhabil.

Klager: Den omtalte lokalpolitikeren, som mener å ha blitt forhånds dømt og framstilt som en korrump politiker. Hevder å på lik linje med 2035 andre, kun være medlem ved senteret. Mener at SA burde ventet med publisering til spørsmålet om inhabilitet var avklart, og viser til at SA senere fjernet «oppsiktsvekkende» fra tittelen.

Redaksjonen: Avviser klagen, og påpeker at avisen har dekket konflikten mellom kommune og treningssenter over lengre tid. Videre understrekes det at det er vanlig praksis å undersøke politikeres habilitet, at klager ikke fremstilles som en «korrump politiker» og at saken ble fulgt opp med en ny artikkel som fulgte utviklingen dagen etter. Påpeker at bildet på treningssenterets Facebook-side ble fjernet etter at avisa hadde vært i kontakt med politikeren.

PFU: Mener at en at SA, med utgangspunkt i samfunnsoppdraget, har full rett til å undersøke om hvorvidt politikeren var inhabil. Mediene må ikke vente med publisering til en sak er avklart, men når avklaring foreligger skal redaksjonen ta nødvendige forhold. Til tross for at SA gikk noe over streken ved å fastslå at det forelå en «oppsiktsvekkende dobbeltrolle», ble denne påstanden begrunnet og politikeren fikk komme med tilsvar. Avisa roses for å raskt følge opp saken, og utvalget bemerker at tittelen ble endret.

Utfall: Frifinnelse.

Kåre Løvstakken mot Helgelands Blad

Lederartikkel, hvor ansvarlig redaktør omtalte tidligere prosjektdirektør ved Helgelandspsykehuset og hans engasjement i sykehusdebatten, etter at hans forslag til sykehusmodell ble nedstemt. Videre siteres direktøren fra meldinger han har skrevet i sosiale medier.

Klager: Den tidligere prosjektdirektøren, som mener han er tillagt motiver han ikke har, og blitt utsatt for krenkende og usanne påstander. Peker på at han ikke fikk samtidig imøtegåelse, noe han ba om i sitt svar på henvendelsen fra redaktøren. Reagerer på at redaktøren hevder å ikke ha fått svar innen publiseringstidspunktet.

Redaksjonen: Mener klager fikk anledning til å svare i forbindelse med orientering om saken, og på spørsmål om hans engasjement til tross for terminert arbeidsforhold ved sykehuset.

Etter åtte timer uten svar publiserte redaktøren, og fikk først svar fra klager natta etter, med henvisning til et innlegg i en annen lokalavis. Lenke ble lagt inn i saken påfølgende dag.

PFU: Publisering før motsvar ville vært uakseptabelt om det ble fremsatt sterke beskyldninger, men retten til samtidig imøtegåelse ble ikke utløst ettersom det var en menings sak. Klager ble kontaktet med spørsmål før publisering, og utvalget mener at det er innenfor akseptable presseetiske rammer å lenke til klagers tilsva r/innlegg. Det finnes ikke dokumentasjon på at redaktøren har fremsatt feil opplysninger, og grunnet klagers tidligere stilling må han akseptere at hans ytringer i en omstridt sak av samfunnsmessig interesse kritiseres. Likevel kan utvalget se hvorfor klagerer reagerer på fremgangsmåten, som PFU beskriver som «uryddig», samtidig som lederen tidvis minner om en nyhetssak. Når HB ikke felles, vektlegges det at saken er en meningsytring, som kunne publiseres uten at klager ble kontaktet, og fordi redaktøren gjennom sin henvendelse signaliserte at en publisering om klagers ytringer ble vurdert.

Utfall: Frifinnelse.

Femur Bygg AS ved Odd Petter O. Leknes mot Helgelands Blad

Sak om at fylkets A-krim gjennomførte byggekontroller. I artikkelen refereres det til en pressemelding, og forteller at arbeidet med asbestsanering Femur Bygg AS utførte på en navngitt gård ble stanset. Tidligere omtale av firmaet henvises til i artikkelen, hvor det rettes kritikk mot kommunens anbudspraksis og arbeid som FB utførte på et tidspunkt med strenge Covid-restriksjoner. Videre opplyste avisa at FB fikk medhold i PFU-klagen på denne omtalen: noe avisa var uenig i.

Klager: Er det omtalte firmaet, som mener avisa fremsatte skadelige påstander uten å gi anledning til samtidig imøtegåelse. Videre hevder FB at omtalen gir et feilaktig inntrykk av at de har drevet asbestsanering uten godkjenning, viser til dokumentasjon og reagerer på at redaksjonen ikke kontrollerte opplysningene før publisering. Firmaet reagerer også på bildet, henvisning til den tidligere omtalen og at avisa insinuerer at klager har brutt med smittevernreglene.

Redaksjonen: Avviser klagen med at «det ikke finnes faktiske feil i artikkelen», og forbeholder seg retten til å fritt gjengi innhold fra pressemeldinger og offentlige dokumenter, uten at det utløser tilsva rsrett.

PFU: Til tross for at media skal kunne sitere pressemeldinger og offentlige dokumenter, fritas ikke redaksjonene fra VVP. Punktene om kontroll av opplysninger og rett til samtidig imøtegåelse er relevant i denne saken. Utvalget forstår at klager reagerer på henvisning til

tidligere omtale. Når det gjelder de nye forholdene, holder det ikke at «foto som fulgte pressemeldingen» er eneste kilde for påstanden om at klager skal ha drevet uten godkjenning, og på den måten satt liv og helse i fare.

Utfall: Brudd på VVP 3.2 og 4.14.

Buheii Vindpark mot Agder Flekkefjord Tidene

Klagen omfatter to artikler om vindkraftutvikling, hvor den første gjaldt politianmeldelse og skader på fugle- og dyrelivet. Artikkelen nummer to omtalte ny vei til vindkraftverket, som først ble avvist hos fylkeskommunen, og senere godkjent av Riksantikvaren etter anke.

Klager: Klager er vindkraftutbyggeren, som mener at daglig leder etterspurte å få framlagt politianmeldelsen og konkrete påstander fra anmelderne, men bare fikk en upresis opprømsing av beskyldningene. Klager hevder at avisa publiserte feilaktige påstander uten dokumentasjon eller motforestillinger.

Redaksjonen: Avviser brudd på god presseskikk, samt hevder å ha dekning for opplysninger og formuleringer som at kulturminnet blir «utilbørlig skjemmet». Videre mener AFT at daglig leder ikke ba om å få se anmeldelsen, samt at klager ble informert om samtlige påstander og fikk spørsmålene per e-post. Redaksjonen motsetter seg at en intervjuet politikers uttalelse utløste rett til tilsvar.

PFU: Konstaterer at det er naturlig for en lokalavis å følge vindkraftutbyggingen tett, og registrerer at AFT kontaktet klager før publisering av første artikkelen, men at klager ikke hadde tilgang til anmeldelsen før publisering. Det er også uklart om hen ble informert om alle påstander i denne. Imidlertid konkluderer utvalget, på bakgrunn av tilsvarsrunden, med at BV fikk anledning til å uttale seg, og det anser heller ikke at politikerens uttalelser utløste retten til samtidig imøtegåelse. Det som imidlertid er problematisk, er krav til bredde, relevans og opplysningskontroll. Påstander må kontrolleres, og en politianmeldelse regnes ikke som gyldig dokumentasjon. Fremstillingen av vedtaket i den andre saken er etter utvalgets mening ensidig, og saken fremstår i mindre grad som opplyst.

Utfall: Brudd på VVP 3.2.

Amund Pettersen mot Romerikes Blad

Nettartikkel som omtaler en ulykke, hvor en kvinne med barnevogn ble påkjørt og alvorlig skadet.

Klager: Kvinnens ektefelle, som mener RB artikkelen bryter med VVP 4.6, da den ble publisert før pårørende var informert. Gjennom kombinasjonen av små forhold, alder, barnevogn, tid og sted, ble det opplagt at det var kona hans som ble omtalt i saken.

Redaksjonen: Avviser klagen, men medgir at det var uheldig for ektemannen å bli informert via lokalavisa. Likevel var ulykken av samfunnsmessig interesse, og RB viser videre til at politiet informerte om ulykken på sin Twitter-konto med mange tusen følgere. Avisa fastslår at omtalen var hensynsfull, med de fakta- og bildevalg som ble tatt.

PFU: Vektlegger at omtalen var nøktern og ikke direkte identifiserte de involverte, utover nødvendige opplysninger om en alvorlig skadet kvinne med et lite barn på et lite sted. Likevel mener utvalget at opplysninger om at kvinnen var i 20-årene og barnet satt i vogn, ikke var avgjørende på et så tidlig tidspunkt, med hensyn til pårørende. Samtidig må hensynet veies opp mot mediens rett til å informere, og PFU anser ikke opplysningene for å være direkte identifiserende, til tross for at klager skjønnte at det kunne dreie seg om hans familie.

Utfall: Frifinnelse.

Solon Eiendom mot Finansavisen

I en artikkel ble eiendomsselskapet anklaget for å bruke kreative løsninger for å oppnå gode tall, samt at Solon Eiendom solgte leiligheter til et selskap som de eide halvparten av. Saken ble kommentert av en anonym kilde i finansbransjen.

Klager: Solon Eiendom, som hevder at avisa ikke hadde presseetisk dekning for å bruke anonym kilde, og at hele artikkelen bygger på uttalelse fra denne kilden. Videre er det ikke blitt gitt god nok tid til å møte påstandene, og at de aldri ble presentert med den anonyme kildens uttalelse om å selge til eget selskap.

Redaksjonen: Avviser at klager ikke har blitt forelagt alle påstander og at saken kun baserer seg på den anonyme kilden, samt framlegger at artikkelen er en oppfølger til tidligere dekning med bredere kildebruk. Mener det var berettiget å holde kilden anonym, ettersom mange i finansbransjen er redd for at åpen mediedekning skal skade kundeforhold.

PFU: Forstår at klager finner det urimelig å kritiseres av en ukjent kilde og at leserne ikke kan bedømme den anonyme kildens kompetanse og mulige egeninteresse. Til tross for dette fastslår utvalget at anonymiseringen er innenfor rent presseetisk. Avisa kan heller ikke lastes for mangelfull kildekritikk, da klagen gjelder meninger som vanskelig kan kontrolleres. PFU konkluderer med at opplysningene klager ble gitt ikke var tilstrekkelige til å kunne komme med et motsvar som dekket alle deler ved kritikken.

Utfall: Kritikkk på VVP 4.14.

Vatne Capital AS mot Finansavisen

Artikkel om Solon Eiendom og eierselskapet Vatne Capital, avisa opplyser at VC er i «alvorlig likviditetsskvis», og har uoppgjorte forpliktelser i et fond på 60 millioner kroner.

Klager: Advokat til VC, hevder at selskapet ikke ble kontaktet og at anklagen om likviditetsskvis utløste rett til samtidig imøtegåelse. Finansdirektørens tidligere forklaring om likviditeten ble ikke referert til, og ifølge klager var de 60 millionene betalt ved sakens publisering. Det er derfor ikke dekning for påstandene i artikkelen.

Redaksjonen: Erkjenner ikke brudd på presseskikk, og hevder å ha god dekning for påstandene om likviditetsskvis. Opplysningen om at pengene var tilbakebetalt ble publisert påfølgende dag, i en artikkel som ifølge redaksjonen omhandlet daglig leders viten om likviditetssituasjonen, og ikke inneholdt kritikk av selskapet.

PFU: Det skal være rom for en viss spissing i journalistikken, og avisa har ikke gått for langt i sin beskrivelse av saken. Utvalget har likevel forståelse for at artikkelen rammet klager hardt, og fastslår at Finansavisen skulle gitt VC mulighet til å møte påstandene.

Utfall: Brudd på VVP 4.14.

Nina Steinkopf mot Dagbladet

Reportasje om ME i Dagbladet Magasinet, hvor det hevdes at såkalte «ME-aktivister» har forsøkt «å stanse forskning, avlyse kurs, få forskningsrapporter trukket, frata leger lisensen og true forskere».

Klager: Er blogger med ME, og blir i saken beskrevet som en av dem som har forsøkt å stanse kurs. Mener at hun ikke er blitt gjort kjent med premissene for saken, at hun blir uheldig framstilt og at avisa går for langt i tittel og ingress. Videre mener klager seg feilsitert, og at reportasjen er utdatert, ubalansert og bryter med kravet om saklighet og omtanke.

Redaksjonen: Avviser klagen, og påpeker at saken har en generell og ikke personlig vinkling på klager. Klager omtales fordi hun har valgt å delta i den offentlige debatten om Me, og åpent har gitt uttrykk for sine meninger. Dagbladet anser omtalen av klager som nøktern, faktabasert, samt at hennes meningsinnhold i tilsvaret er ivaretatt. Klager ble også informert omtalen som gikk på henne før publisering.

PFU: Vinklingen går ikke på bekostning av VVP, og saken er ikke vinklet på klager. Mange kilder får uttale seg, blant annet ME-foreningen og klager. Klager har en posisjon i debatten som gjør det naturlig å omtale henne, og omtalen er ifølge PFU nøktern, saklig og faktabasert. Hun ble også kjent med innholdet og fikk tilstrekkelig anledning til imøtegåelse før

publisering. Videre sier utvalget at ingen har krav på å bli referert i sin helhet, og fastslår at det sentrale er at meningsinnholdet bevares og ikke tas ut av kontekst.

Utfall: Frifinnelse.

Ronny Borge mot Saltenposten

Syv artikler og redaksjonelle kommentarer på nett og papir, som omtaler en politiaksjon der en restaurant blir tvangsstengt etter at restauranteieren er blitt fratatt serveringsbevillingen av kommunen. Både forspill og etterspill ble omtalt, og det fremgikk at lensmannen også var varaordfører.

Klager: Lensmannen og varaordføreren, som opplever å ikke bli gitt tilstrekkelig imøtegåelse, samt at deler av deler av artikkelen preges av feil, utelatelser og partisk fremstilling. Videre har ikke avisa fulgt opp tidligere omtalte saker for å sikre balanse over tid. Restauranteier var en betydelig annonsør i avisa, og annonse for av restauranteierens andre virksomheter lå side om side med omtalen.

Redaksjonen: Vedgår enkelte feil og utelatelser, men hevder å ha raskt ha foretatt nødvendige korrigeringer. Avisa mener å ha strukket seg langt for å la klager møte kritikken, men at klager stilte urimelige krav, samt at han hadde anledning til å komme med tilsvar underveis. Plasseringen av annonsen var utilsiktet.

PFU: Plasseringen av annonsen var uheldig, men utvalget merker seg at annonsen gjelder en annen bedrift enn den aktuelle restauranten, og avisa integritet kan ikke sies å være svekket. Den innledende deknningen inneholdt imidlertid feil, men korrigeringer ble gjort på nett, og klager fikk tilbud om imøtegåelse. I en senere oppfølgingssak har avisa etter utvalgets mening ikke utelatt noe den presseetisk var forpliktet til å omtale, og også her fikk klager anledning til tilsvar. PFU reagerer på to av de totalt syv sakene. Den første fremsetter påstander om klagers adferd og spørsmål om rolleblanding, uten at klager fikk anledning til imøtegåelse. Videre har Saltenposten brutt med kravet om kildebredde, ved at klager og ordførers stemme først ble utelatt i den opprinnelige nettpubliseringen, og senere korrigering veier ikke opp for overtrampet. I den andre saken burde avisa strukket seg lenger og gitt romsligere tidsfrist for tilsvar, ettersom omtalen omfattet sterke beskyldninger mot klager og politiet.

Utfall: Brudd på VVP 3.2 og 4.14.

Karl Edvard Urheim mot NRK

Nyhetsmelding om en restaurant på Leknes i Lofoten, hvor restauratinnhaver fortalte om avbestillinger og en krevende tid som følge av koronaviruset.

Klager: Privatperson, som opplyser at NRK-journalisten og innehaveren er søskenbarn, og mener slektsforholdet burde opplyses om. Dobbelrollen strider med kravet om redaksjonell uavhengighet, og omtalen var god reklame for restauranten.

Redaksjonen: Avviser brudd på god presseskikk og reklame, samt understreker at nyhetsmeldingen var av offentlig interesse som eneste samisk eide restaurant i regionen. Innholdet ble presentert på lulesamisk, og journalisten er 1 av noen hundre i Norge som snakker dette språket. NRK innrømmer at de burde ha opplyst om slektskapet, men presiserer at det ikke finnes noen interessekonflikt.

PFU: Publiseringen var ikke i strid med reklame-kravet, og i dette tilfellet var slektskapet uproblematisk for deknningen.

Utfall: Frifinnelse.

LNU mot NRK

Episode av Folkeopplysningen på NRK, med tittelen «Make Lillestrøm great again», hvor programleder infiltrerer det sosiale nettverket til elever ved en videregående skole, for forsøke å manipulere skolevalget.

Klager: Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), som klager med samtykke fra de politiske ungdomspartiene som deltok i skolevalget. Mener at episoden er i strid med god presseskikk og et demokratisk overtramp, ved at blande seg inn i et valg – spesielt under et valgår, hvor valutfallet kan påvirkes. Videre hevder klager at NRK opptre uetisk ved å bruke skjulte metoder og «spre falske nyheter».

Redaksjonen: Avviser klagen, og hevder metoden ikke fikk reelle, negative konsekvenser for de det gjaldt. Videre viser redaksjonen til at formålet var å sette søkelys på demokrati i praksis, kildekritikk, selvstendig tenkning, deltakelse i offentlig debatt og yttingsfrihet. NRK mener at det er umulig å konkludere med om prosjektet fikk konsekvenser for skole-, kommune- eller fylkesvalg.

PFU: Redaktørstyrte medier bør vise ekstra varsomhet i spredning av falske nyheter, og utvalget vektlegger at redaksjonen burde tatt høyde for mulige konsekvenser av eksperimentet, samt at flere av de involverte elevene hadde stemmerett ved kommunevalget. Mediene skal også beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre. Utvalget vurderer prosjektet, uansett om hensikten var god, til å være uakseptabel og i strid med presseetiske prinsipper.

Utfall: Brudd på VVP 1.5 og 3.10.

Shabana Rehman mot Vårt Land

Nyhetsartikkel på nett og papir om stiftelsen Født Fri og leder Shaban Rehman, som omhandler anonyme varsel om pengesløsning, fryktkultur og uryddige arbeidsforhold.

Klager: Omtalte leder, som hevder artikkelen er et angrep på henne og stiftelsen. Hun reagerer på bruken av anonyme kilder, og mener hun at en av kildenes uttalelse utløste rett til imøtegåelse, at sentrale fakta er utelatt og at førstesideoppslag og inngresser mangler dekning.

Redaksjonen: Avviser klagen, og mener at det skriftlige og muntlige kildegrunnlaget er solid. Bruken av anonyme kilder begrunnes med at dette var nødvendig for at de skulle uttale seg til media, samtidig som VL fremholder at klager fikk anledning til å uttale seg. Redaksjonen avviser at relevante opplysninger ble utelatt, samt at artikkelen ikke var et personangrep på klager. Artikkelen omtalte også flere kilders positive syn på stiftelsen.

PFU: VL fokus på klager er ikke i strid med VVP, da klager er stiftelsens frontperson og en profilert samfunnsdebattant, samtidig som påstandene rettes mot stiftelsen og ikke klager som person. Bruken av anonyme kilder er akseptabelt i dette tilfellet, og det var på publiseringstidspunktet kommet inn formelt varsel om de samme forholdene til IMDi. VL henviste også til andre kilder som støttet Rehman. Klager fikk god anledning til imøtegåelse, og den ene kildens uttalelse er ikke en etterprøvbar påstand som utløser krav om samtidig imøtegåelse. PFU mener også at avisa ikke går lenger i presentasjonen enn det er dekning for.

Utfall: Frifinnelse.

Ernst & Young (EY) Oslo mot Nettavisen

Artikkel som kritiserte en rapport fra EY, som omhandlet stiftelsen Født fris bruk av midler fra det offentlige. Omtalen påpekte at en av granskerne var tidligere ansatt i politiet, og tittelen var Født Fri-etterforsker tidligere kritisert for justismord».

Klager: EY Oslo, som klager med samtykke fra omtalte etterforsker. Klager mener omtalen er et karakterdrap på etterforskeren, og at han blir hengt ut for en feil begått av påtalemyndigheter for 20 år siden. Vinklingen er irrelevant og gir feilaktig inntrykk, samtidig som det ikke ble gitt tilstrekkelig anledning for imøtegåelse, da det premissene ikke ble klargjort.

Redaksjonen: Avviser klagen, og kjenner seg ikke igjen i kritikken. Nettavisen mener at de ansvarlige for rapporten må kunne ansvarliggjøres for sitt arbeid, og at det ble gitt mulighet for samtidig imøtegåelse og for å korrigere feil, men at de omtalte ikke ønsket å medvirke i saken.

PFU: Stiller spørsmål ved måten Nettavisen har klargjort premissene i forkant av publisering, ved at den omtalte EY-granskeren ikke ble forelagt omtalen og den tidligere politisaken på en tydelig måte. Vinklingen og koblingen til justismordet er så alvorlig, at avisen måtte forsikret seg om at han var innforstått med omfanget av den kommende kritikken. Kontakt med EY-granskeren ville også sikret kontroll av opplysninger før publisering. Videre finner utvalget at det er problematisk at redaksjonen ikke har gjort nok for å sikre mest mulig korrekt fremstilling, noe som kunne utvidet perspektivet og balansert saken mer. Mediene skal ikke bare omtale forhold som underbygger egen vinkling, noe utvalget mener har skjedd i dette tilfellet. Nettavisen publiserte senere et innlegg fra en annen omtalt part, hvor feil og mangler ble påpekt. Dette veier ikke opp for manglene i redaksjonens journalistikk.

Utfall: Brudd på VVP 3.2 og 4.14.

Erik Rudi mot TV2 Nyhetskanalen

Nettartikkel med tittelen «Har dom på samvær – men får likevel ikke se sin sønn», hvor det fremkommer at den omtalte faren i artikkelen, har samvær med sin sønn, på tross av en dom som nekter han dette. Artikkelen var illustrert med anonymiserte bilder av faren, og sladdede bilder på farens mobiltelefon av far og sønn.

Klager: Psykologspesialist, med samtykke fra barnemoren. Mener at redaksjonen ikke har tatt hensyn til konsekvensene for barnet, og at journalisten ikke hadde satt seg inn i lovverket det refereres til. Hevder å bli anvendt som kilde, uten å være informert det.

Redaksjonen: Avviser kritikken og at det finnes dokumenterte faktafeil, samt påpeker at artikkelen var fullt anonymisert. Saken bygget på omfattende dokumentasjon og flere relevante kilder. Moren fikk anledning til å uttale seg, men ønsket ikke å medvirke.

Premissene for bruk av klager som kilde var klargjort, og han ble blant annet bedt om å sende synspunkter per epost.

PFU: Anonymisering av far og øvrige opplysninger bidrar ikke til identifisering av barnet. Frambragte opplysninger og bildebruk er ikke i strid med det akseptable, samtidig som redaksjonen kan vise til et bredt kildegrunnlag. Utvalget påpeker at mor ble kontaktet før publisering, og at kan ikke se at redaksjonens bruk av psykologens sitat fra eposten strider med VVP.

Utfall: Frifinnelse.

Sykehuset Innlandet mot Gudbrandsdølen Dagingen

Artikkel, hvor det fremgår at sykehusstyret var anmeldt for grov tjenesteforsømmelse ifm. Omstridte omstruktureringer, samt at politiet ikke ønsker å uttalelse grunnet taushetsplikt. Klager: Sykehuset Innlandet, som mener å ikke ha fått anledning til å imøtegå kritikken, samt at avisa ikke hadde dekning for påstanden om at styret var anmeldt. Videre reagerer klager på at GD ikke fulgte opp den påklage publiseringen, samt at påstandene om anmeldelsen har forblitt uimotsagt.

Redaksjon: Understreker å kjenne identiteten til anmelder og bakgrunn for anmeldelsen. Redaksjonen tar selvkritikk på at klager ikke ble kontaktet før publiseringen, men argumenter for at kommentar fra klager ble lagt inn i nettartikkelen etter noen timer. Videre ble ikke saken fulgt opp fordi politiet ikke ønsket å kommentere forholdet. GD mener også at klager kunne kontaktet redaksjonen for å uttale seg ytterligere om saken.

PFU: Finner at redaksjonen hadde dekning for å gå ut med at sykehusstyret var anmeldt, og registrerer at opplysningene ble forsøkt kontrollert hos politiet. Likevel burde klager helt opplagt bli forelagt påstanden om anmeldelse før publisering, samt gitt anledning til samtidig imøtegåelse. At en kort kommentar fra klager ble lagt inn i nettartikkelen etter noen timer, samt inngikk i papirutgaven, veier ikke opp for overtrampet. PFU peker også på at anmeldelsen var så mangelfull at den ble henlagt. Videre fastslår utvalget at GD burde anstrengt seg for å oppfylle kravet om samtidig imøtegåelse fra klager på alle flater.

Utfall: Brudd på VVP 4.14.

Sykehuset Innlandet, divisjon psykisk helsevern mot Oppland Arbeiderblad

To artikler på nett og papir, hvor anonyme kilder beskylder sykehuset for å ha brutt taushetsplikten og uvøren behandling av pasientopplysninger. Titlene var henholdsvis «Anmeldte lege for journalsnoking: – Avslører en ukultur ved sykehuset» og «Pasientombud om brudd på taushetsplikt —Sykehuset må ta grep».

Klager: Sykehuset, med samtykke fra den omtalte legen, som reagerer på avisas kildegrunnlag, samt valg av tittel og vinkling, ettersom OA var klar over at anmeldelsen allerede var henlagt. Videre mener klager at sykehuset ble seilsert og hadde imøtegåelsesrett.

Redaksjon: Forsvarer bruken av anonyme kilder, og mener å ha utvist god kildekritikk. Avisas tar imidlertid selvkritikk hva gjelder tittelvalg, og viser til at disse ble endret på nett.

Redaksjonen sier seg uenig i at omtalen identifiserte legen, men er enig i at han burde fått uttale seg. Samtidig fastslår de at sykehusets imøtegåelsesrett ble ivaretatt, og at uttalelsene ble gjengitt korrekt.

PFU: Avisa hadde et bredt nok kildegrunnlag til å benytte anonyme kilder og forsvare innholdet, og klager har blitt sitert korrekt etter hva utvalget kan se. Det er ikke urimelig at noen i lokalmiljøet kunne gjette seg frem til navnet på den aktuelle legen, men artiklene inneholdt ikke identifikasjonstegn som utløser brudd på VVP. Utvalget anser at OA ikke har gått for langt ved å omtale en lege som var anmeldt, men mener samtidig at spesielt tittelen gir inntrykk av at legen faktisk hadde gjort det han var anmeldt for. Henleggelsen av anmeldelsen kommer ikke godt fram i brødteksten, og det blir ikke redegjort for bakgrunnen for henleggelsen, noe som kunne gjort omtalelsen mindre belastende for vedkommende. Nettpubliseringsen bryter med punktet om sakligheten og omtanke, og korrigeringsen av overskrift 24t senere veier ikke opp for overtrampet. Ettersom den ene saken var vinklet sterkt på legen, skulle avisa gitt han anledning til samtidig imøtegåelse, selv om han ikke ble navngitt. Utvalget stiller seg også kritisk til presentasjonen av sykehusets tilsvarende, som ble publisert i en egen artikkel, som det ikke henvises tydelig nok til i hverken førstegangspublisering eller endret versjon. Tittelen i den andre påklagde artikkelen, bygger på sterke beskyldninger, samt meninger og ikke ubestridte fakta, som klager ikke fikk anledning til å imøtegå. Derfor mener PFU at også denne artikkelen bryter med VVP 4.14.

Utfall: Brudd på VVP 4.1 og 4.14.

Bjørn N. Brodal ved advokat mot Kapital

Artikkel med tittelen «Finansakrobat anmeldes av fortvilte småsparere: Pensjonister angrer bittert på den dagen de åpnet døren for denne mannen», som omhandler daglig leder og flere kunder av Trygg Finans AS, hvor kundene følte seg lurt etter å ha investert i spareprodukter. Klager: Den omtalte daglige lederen, som anser å ha blitt portrettert på en «særdeles uriktig, ensidig, ubalansert og spekulativ måte». Han hevder det er framsatt uriktige påstander, som han burde fått imøtegått, og føler seg beskyldt for å ha lurt kunder og opptre som investeringsrådgiver uten konsesjon. Klager var på ferie i utlandet da avisa kontaktet han, og reagerer på at Kapital ikke kunne vente til han fikk tilgang på datamaskin og dokumentasjon uka etter. Videre føler han seg feilsitert, peker på at det er vanskelig å skille fakta og meninger i saken, samt reagerer på identifisering og bildebruk.

Redaksjon: Viser til grundig kildearbeid, som inkluderer offentlige, skriftlige dokumenter, uttalelser fra kunder og klagers egne sitater og markedsføring. Redaksjonen opplever å ha gitt daglig leder god mulighet for samtidig imøtegåelse, men at han har vist liten interesse for dette.

Klager hadde tilgang på internett og telefon under ferien, og er an aktor som må tåle omtale. Videre mener reaksjonen å ha dekning for bildebruk og sitering.

PFU: Pressens oppgave innebærer å drive kritisk journalistikk, og et sentralt prinsipp er at den som blir angrepet skal få anledning til å forsvare seg. Utvalget anser klager for å ha blitt forelagt hovedinnholdet og gitt rimelig tid til tilsvare før publisering, og at han gitt sin rolle burde kunne svare innen en uke, til tross for at han var på ferie og syntes det var utfordrende å svare utfyllende. Samtidig oppleves viklingen som noe skjev, da klagers svar først kommer til syne til slutt i artikkelen, men redaksjonen har rett til selvstendig utforme saken. Videre er saken bygget på et bredt og relevant kildegrunnlag, og der det er brukt anonyme kilder, er påstandene underbygget av åpne kilder. Utvalget fastslår at sitering, omtale, bildebruk og presentasjon er innenfor det presseetiske rammeverket.

Utfall: Frifinnelse.

NN mot NRK

Nettartikkel om en privatperson som trosset myndighetenes reiseråd, hvor det refereres til et intervju vedkommende hadde gjort med Sverige Radio. Artikkelen ble delt i sosiale medier, hvor den fikk mange kommentarer.

Klager: Den omtalte i saken, som mener at han ikke kunne forutse at intervjuet skulle havne på NRK og ønsket ikke å fronte saken i norske medier. Nordmannen mener at NRK burde kontaktet han og latt han uttale seg. Videre reagerer han på tittel, og henviser til hets i kommentarene.

Redaksjon: Klager har stått fram og latt seg intervju, og var innforstått med sakens kjerne. I artikkelen opplyste NRK om at innholdet etter avtale var hentet fra SR, og tittelen var nær identisk med den svenske. Kommentarfeltet ble moderert fortløpende, etternavn og bilde av klager, samt artikkelen på sosiale medier, ble fjernet etter at klagers reaksjon ble kjent.

PFU: Mediene kan drive stoffutveksling og sitere hverandre, og man må akseptere at sitater gjengis andre steder når man lar seg intervju i ett medium. Premisset er at det fremgår hvor opplysningene er hentet fra – og at disse gjengis presseetisk. Klagers uttalelser og tittel er gjengitt korrekt, og er ikke tatt ut av sammenheng. Utvalget har forståelse for at en slik omstridt sak påfører klager belastning, og mener at NRK kunne tatt hensyn ved å kontakte nordmannen før publiseringen for å utdype sine meningen. Samtidig handlet NRK så snart de ble klar over mannens reaksjon.

Utfall: Frifinnelse.

Adv. Tony A. Vangen pva klient mot Aftenposten

Artikkel i Aftenposten, som omtaler et bemanningsbyrå som anklages for «lønnstyveri», hvor styreleder identifiseres. Ledelsen etablerte nye selskaper, samtidig som nærmere 100 ansatte ventet på lønn, og videre endret navn, organisasjonsnummer og eiere på selskapet gjentatte ganger. Artikkelen beskriver historien til en av disse, som kjempet om 190.000 kroner i ubetalt lønn, før han tok selvmord.

Klager: Den identifiserte styrelederen, som reagerer på framstillingen av klager i forbindelse med omtalen av selvmordet, og føler seg urettmessig beskyldt for utfallet.

Redaksjon: Artikkelen utfyller kjernen av samfunnsoppdraget, og viser til stor kildebredde, hvor klager er blant kildene. Avdødes rolle er høyst relevant til sakens rolle, og Aftenposten har ikke etablert en sammenheng mellom dødsfallet og lønnskravet. Avgrensingen mellom fakta og meninger er tydelig, og det er tatt flere hensyn til klager, som i forbindelse med identifisering.

PFU: Riktig å belyse saken og klagers næringsvirksomhet, samt å omtale den ansattes dødsfall, selv om dette er en vanskelig oppgave om man skal hindre leserne fra å se en klar sammenheng mellom de to. Til tross for at artikkelen rammer klager hardt og belastende, er identifiseringen berettiget ved at han har en tydelig rolle i de omtalte forholdene. Avisa kunne uttrykt klarere at det ikke var en direkte sammenheng mellom lønnskrav og dødsfall, og noen steder er presentasjonen av opplysninger på grensen til hensynsløs. Likevel har Aftenposten dokumentert godt, gjort et omfattende kildearbeid og latt klager komme til orde.

Utfall: Frifinnelse.

NN mot TV 2

TV-innslag, hvor to personer var siktet etter et mistenkelig dødsfall. Videoen viser politiet i arbeid på det antatte åstedet, samt et kort klipp hvor nummerskiltet til en bil kan leses. I neste sending var registreringsnummeret sladdet, og dagen etter var siktelsen frafalt.

Klager: Samboer til en av de siktede, og mener at redaksjonen har identifisert deres bil, som sto på deres gårdsplass og var registrert på dem, og ved dette satt den i forbindelse med drapssaken.

Redaksjon: Avviser klagen, og hevder bilen ikke kan knyttes til hendelsen, er i fokus eller at eiendommen pekes ut.

PFU: TV2 gjør rett i omtale saken og vise bilder av politiet i arbeid på åstedet. Utvalget har tidligere slått ned på punkt 4.7 om identifisering, og mener at det i dette tilfellet ikke foreligger informasjonsbehov for identifisering, og merker seg sladdingen er fjernet i senere

innslag. Ettersom innslaget omtaler en alvorlig sak, burde redaksjonen sladdet nummerskiltet også i det påklagde innslaget.

Utfall: Kritikk på VVP 4.7.

NN mot Laagendalsposten

Artikkel om dårlig veistandard, hvor en privatperson uttrykker misnøye om en veistubb i dårlig stand, og peker på en nabo som den ansvarlige. Videre hevdet mannen at veien var ulovlig, og at han hadde forsøkt å løse saken med naboen. Avisen publiserte et oversiktskart der naboens hus var markert.

Klager: Naboen, som hevder å aldri hatt kontakt med klager. Derfor mener hun at saken feilaktig er framstilt som en krangel som aldri har funnet sted, samt at hun blir tildelt ansvaret for en vei som hun ikke eier. Klager føler seg uthengt, identifisert og hardt rammet, uten å ha fått anledning til samtidig imøtegåelse.

Redaksjon: Avviser kritikken, og mener at det er naturlig å omtale naboen, ettersom hun har anlagt bilvei til veistubben. Av et gammelt kommunalt vedtak fremgår det at veistubben ikke skal bli skadelidende av arbeidet. Avisa mener å ha tatt hensyn til naboen, ved å ikke navngi henne, samt å utelate sitat etter hennes ønske.

PFU: Laagendalsposten har rett til å omtale saken og naboens rolle. Klager må akseptere å bli indirekte identifisert ved at lesere kan resonere seg fram til person gjennom oversiktskart og gatenavn, samtidig som avisa har tatt hensyn ved å unngå navnebruk. At det har oppstått en krangel, er mannens mening – og han må kunne gi uttrykk for sitt syn på saken.

Journalistikken tillater en viss grad av spissing, og utvalget mener at avisa ikke har gått for langt i fremstillingen. Imidlertid mener PFU at imøtegåelsesretten er utløst, men ettersom Laagendalsposten har vært i kontakt med klager, som ikke ønsket seg sitert i saken, kan ikke avisa klandres for at hennes stemme er utelatt i saken.

Utfall: Frifinnelse.